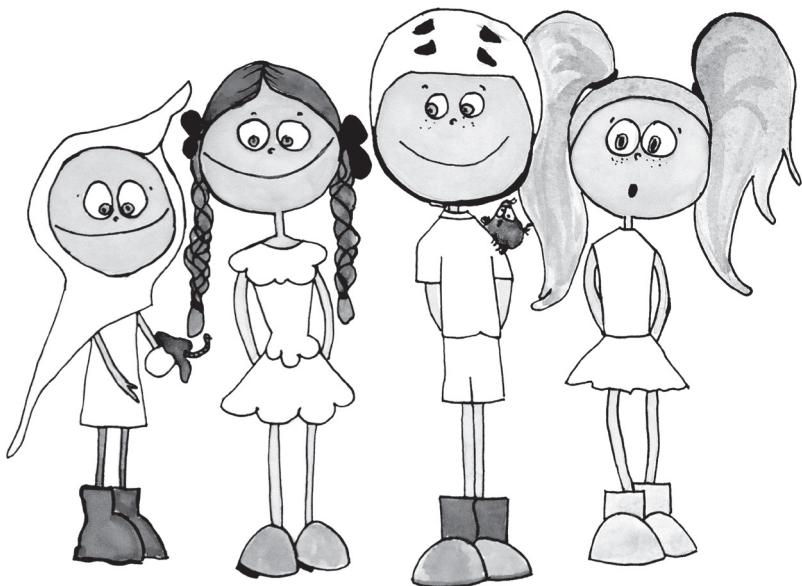

Марія Шмайдова

У ДІДКА НА ДВОРІ

Сполок русинських писателів Словенська, 2020

© Марія Шмайдова

У ДІДКА НА ДВОРІ

© Обалка і ілюстрації: Мгр. арт. Славка Самчікова

Одповідна і языкова редакторка: ПгДр. Кветослава Копорова, ПгД.

Технічний редактор, графічна управа: Інж. Ярослав Гавріла

© Видаватель: Сполок русинських писателів Словенська, 2020

Тоту публікацію ани ей части не мож репродуковати без повоління властника авторських прав.

© Mária Šmajdová

U DEDKA NA DVORE

© Obálka a ilustrácie: Mgr. art. Slávka Samčíková

Zodpovedná a jazyková redaktorka: PhDr. Kvetoslava Koporová, PhD.

Technický redaktor, grafická úprava: Ing. Jaroslav Havrla

© Vydavateľ: Spolok rusínskych spisovateľov Slovenska, 2020

Túto publikáciu ani jej časti nie je možné reprodukovať bez súhlasu majiteľa autorských práv.

Realizované z finančnej podporou Fondu na podporu
kultúry národnostných menšíň.

Выдане в році 2020 – Році русиньского села
Vydané v roku 2020 – Roku rusínskej dediny

ISBN 978-80-89746-06-4

9 788089 746064

Слово на путь новій книжці

Мале селечко на концю світа в якім не суть жадны школы, обходы, лем пару хыж, еден сільский уряд, автобусова заставка і церьков. Зо штирёх стран го лемують берегы з паствинами, луками, ззаду ся зеленіють ліссы. З великым і рушиным містом, де є велё моторів, людей, вишліякых будов ся то не дастъ порівнати. Поставите ся ту – в Потічкох, тварёв проти сонцю і вітру, розтягнете руки дошырока і зглубока ся надыхнете. Чуєте том люфт? Свіжый, пахнячий, можете ся розбігнути і вольнї дыхати. Ту учуєте цілу красу природы, слободу, вольность і спокій...

То саме чую і я, а чують то і мої діти, якы ся в часі вольных днів радо вертають домів. Якось скоро выросли, розбігли ся до світа, виштудовали у великім місті. Мають уж свої родини. Пришли уж і внучата. І они часто приходжають на тото найчаровніше місце на світі. Не забывають на нёго. Но зо виштого найглавніше є, же не забивають на свій родный язык – на русинчину. Бісідвали по русинськи зо своїв бабов, мамов, татом, сусідами, камаратами. Бісідують дотепер, не забыли на то, не стратили у великім світі своє – я.

Хочу моїм штирём дітём подяковати, же свої діточки учать по русинськи, а не ганьблять ся ани у великім місті быти Русинами. Свою книжку хочу присвятити праві ім, бо они і їх діти – мої внучата мі давають іншпірацію і охоту до писаня. Кедъ бы моменты зо сполочных хвіль не были записаны, не было бы ани можне поділити ся з нима з другими людми, дітми, родинами. Велё іншпірації мі дає і мій муж, котрый свою бісіду знать приспособити дітячому світу, а свої думки виповісти незвичайним, лем ёму властным способом. Виштко тото треба уж лем дати на папір і понукнути читателёви, який рад венує свій час обычайным людьскым, дітьмским пригодам, повним сміху, забавы, але ай поучіння.

Няй пригоды з моїма внучатами будуть на радость із хосено прожытого часу з книжков, написанов языком, якым, надію ся, іщи холем де-ту говорять родічі із своїма дітми. Так-само вірю, же мілыш повіданя ся станутъ інишпіраціёв про многихъ тыхъ, котрымъ годноты традічной родины не суть чуджі.

Авторка.

Обсяг

У дідка на дворі	6
Пришли до родини.....	9
Што можуть два ратлики робити в домі?.....	11
Тімонко і ёго першы школьскы вакаціі	15
Быстрозаяцьск	18
Хыжка про пчолкы.....	20
Хочеме уж сонечко	24
Ідеме зберати грибы	26
Біанка вшыткых барз любить.....	31
Претекы на біціглях	33
Боцан, жабкы і коровкы.....	35
Глядатъ ся мамка	38
Одкладаме сі вечур грачки	42
Маме дома рыбкы.....	45
Родина Пластовых і Кововых	48
Ріжовы штромблі і ріскаша.....	50
Біанчин танець	53
 U d'idka na dvor'i	61
Pryšly do rodynŷ.....	63
Što možuť dva ratlyký robyty v domi?.....	65
Timonko i joho peršy škołský vakaciji.....	68
Býstrozajac'sk	70
Chýžka pro pčolký	72
Chočeme už sonečko	75
Ideme zberaty hrybŷ	77
Bianka všýtkých barz lubyť.....	81
Preteký na biciglach	82
Bocan, žabký i korovký	84
Hľadať s'a mamka	86
Odkladame si večur hračký	89
Mame doma rýbký	91
Rodyna Plastových i Kovových	93
Rižový štrymflí i riskaša.....	95
Biančyn tanec'	97

У дідка на дворі

Природа зачінать ожывати, дыхати на повны плюца. Сонечко уж світить довше як преднедавном, коли була іщі зима. На дворі і в загородці уж чути веселы співы пташків, котры ту у нас перезимовали. Бо тоты, што одлетіли до теплых країв, іщі назад не прилетіли. В марцу бы то было іщі скоро. З приходом яри каждый пережывати велику радость з теплого сонечка. Радують ся вшытки жывы творы. Діти і самы відять, же хоць є вонка іщі зимно, зо землі ся выпыхають першы ярні квіткы. Не одрадить їх од того ани зима або сніг, котрый іщі хоче доказати свою силу. Но ніч тому снігу уж не поможе, мусить ся выступити яри. А на тепло уж чекають нетерпеливо діти, звірятка в лісі, стромы, квіт-

кы і трава. Але главні дідко з бабков, котры ся по довгій зимі не годни дочекати нелем тепленького сонечка, але ай своїх мілых внучат.

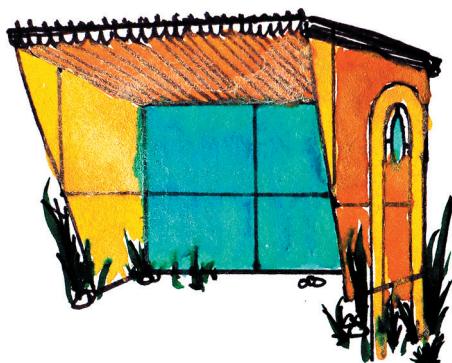
Дідко з бабков жыють в маленькім селі коло Стропкова – у великім домі. Дім є зато великий, бо у нім іші донедавна жыли і росли дідковы і бабчини діти. Но тоты діти выросли і пішли до світа. Дідко мать коло свого дома невелике газдівство, двір і загородку. Дідка і бабку люблять навщівлёвати внучатка, котры бывають у великім місті, де є і великий рух.

Самы domы, обходы, моторы, велё людей. Но як прийдуть діти навщівити дідка, стратить ся скоро вшытко з того, на што суть звыкнуты з міста.

В малім селечку ё тілько домів, як докопы палців на ногах і руках, што ся дастъ раз-два зраховати. Доказала бы то і цалком мала дітина, што іші не ходить ани до школы. Не ё ту жадный обход, лем ёдна автобусова заставка. Найліпше на тім ё, же діти сі возьмутъ біцігель і можутъ ся возити нелем по дворі, але підуть і за капуру. Ёй, што вшытко ся ту дастъ робити вольніше як у місті. А мама не мусить все лем стояти над нима а давати позор. Але ё правда, же на діти все дахто закукує і дає позор што роблять. Суть то бабка з дідком, котры з радостёў люблять дозерати на свої внучатка, што бігають по дворі. Але по дворі бігають нелем внучатка. Мож ту збачіти ай куркы з когутом, качки з малыми качатками, гускы і **пульки** з великым смаркатым пуляком. Вшытко тово тримле бабка з дідком на радость і ужыток цёлой своїй родины. А мають і невелику загород-

ку, де іщі лем недавно дідко посадив оріх і штири яблонї. Дві стары грушки і черешня суть на дідковім дворї уж од- давна. Бабка зась высадила на گанок до квітників красны квітки, а попід плїт што оддїлює двір од загороды крячки з вінічками, егрешами, яфорами і малинами. То буде добро- та, кедъ бабка упече малиновый колач...

ці в загородї, так і у недалекім лїсї, жебы приносили плоды вшыткым добрым людём, што тады переходжають.

Стромы на дідковім дворї суть ужыточны нелем про свої солодкы плоды. На черешню дідко завісив гомбалку, меджі стары велики грушки натяг сітку, у котрой даколи пооддыхує і бабка. Діти барз люблять двір і загородку свога дідка. Можутъ ся ту до сыта выграти і выбігати, притім і голосніше покрічати. Треба але дати позор, бо ту є і рыбничок, жебы до нёго не попадали.

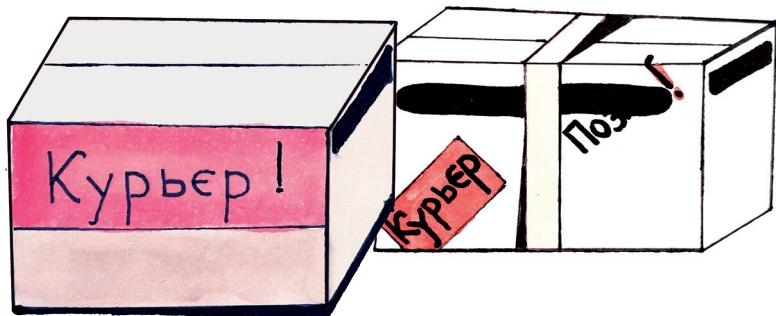
Тримле і ваша бабка з дідком на дворї пулькы?

Пришли до родини...

Стало ся раз на концю зими таке, же єден з дідковых школярів (дідко є учитель), пришов за ним а повідать му:

– Знам пане учителю, же любите псів а моя сестра мать псика. Стягуєме ся на інше місто, але там зо собов псика взяти не мож. Не хотите собі го взяти домів? Дідко довго роздумовав, але лем дотогды, доки псика не збачів. Было то мале створіння з орішковов фарбов і носиком як кулька. Кедъ го хлопець вытяг з ладічки, на дідка ся запозерали зведавы очка. Быв то ратлик. Но а дідко не знатав повісті, же го не возьме. З таков ласков на нёго тото псица посмотрило, же як уж го брав ку собі і зачав го гласкати, цілком ся забыв хлопця позвідовати, яке мать псык мено. Аж дома пришов дідко на то, же є то мала сучка, котрій треба дати мено. Порадцёве были такой по руці – Тімонко і Біанка выбрали мено Стела, котре ся такой в родині уяло. Стела слухала на слово. Но а дідко сі про внучата выдумав таку пригоду:

Дахто ся псика збавив,
а я ся по нёго на пошті заставив.
До ладічки єм го штурив
і домів – кур'єрськов службов доправив.

Смішне то є. Тімонко не міг на ярні вакації прийти до дідка а зато ся лем фурт выпрошовав, што робить Стела, де є, ці не є голодна або не мати **жажду**. Тота днешня техніка є нескutoчна. Холем прес почітач або мобіл ся дасть відіті, як праві Стела вертить хвостиком, як собі хрумкать ґранулки, як ся валять по землі а дідко ю тягать як даякій моп. Тото тяганя по землі мати Стела найрадше. Но таке пошкрябканя за ушком тыж не є плане. Што є найглавніше, Стела є пsicк домашній, зато може быти дома на дворі. Але в зимі мусить быти схована днука, бо інакше бы замерзла. Дідко повідать, же не мати пісаду з грубой серсти. Стела перебыла у дідка і бабки ціле літо і восінь, дакус підросла, но а на далшу зиму ся стала така дивна вец. Вонка на дворі были тріскучі морозы. Так мінус пятнадцять ступнів під нулов. А тогды то пришло. Бабка захранила далшого ратлика, што ся стратив а никто ся ку нёму не гласив. Надаръмо ся снажили і містъски поліцайты найти того, кому ратлик патрив. Мале, худеньке, вымерзнуте і выстрашене створіння. Ратлик – сучка. Нихто не знав де і як ся ту взяло. Вшыткого ся бояло, ходило зо стягнутым хвостиком, не вірячі никому, боячі ся вшыткого. Як кебы пришло з інакшої планеты. Кедь го бабка принесла домів, было треба му выдумати мено. И выдумало ся. Тімонко із своїв молодшов сестров Біанков вырішили, же то буде Лайка. Одтогды суть два ратлики – Стела і Лайка, два домашні псики членами дідкової і бабчиной фамелії. Но намойправду, бабка уж даколи не знать, што скоре робити.

Хто звыкне мати в літії найвекшу жажду?

Што можуть два ратлики робити в домі?

Кедъ суть ратлики Стела і Лайка самы дома а дідко з бабков суть в роботї, ё ту вопрос, што з вольным часом псиکів. Тогда довго, довго нихто псику не повість ніч таке:

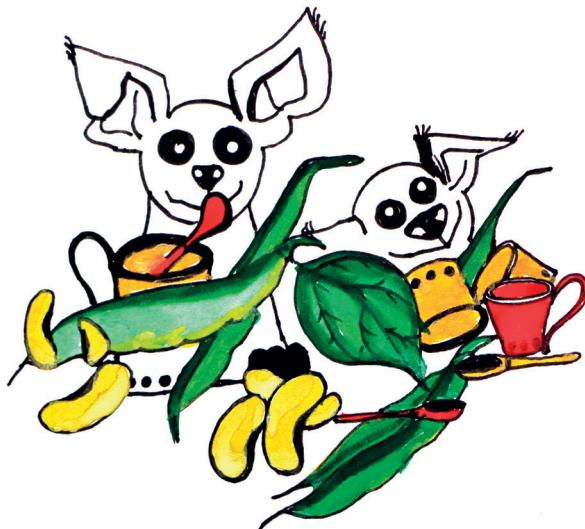
– Тото не роб! Не ходь там! Ідеш стады, што то робиш?

На ходбі суть папучі, бабчины лодічки і сандалы і дідковы **скоряны боканчі**.

– Што бы ся з нима дало робити? – Подумали собі Лайка і Стела.

– Не можеме фурт жувати лем бабчины лодічки або дідковы мохнаты папучі, ці тяжкы скоряны боканчі. Кебы ся так холем єдны двері отворили, дало бы ся кус вышантити.

Бабка не мать рада, кедъ псики выскочати на постіль. Іщи так столець в кухни, та то ся дастъ перебачіти.

Раз ся нагодов стало, же ся отворили двері з ходбы на повалу. То было радости. Псики обігли вшытки куты. На такій повалі суть веци незвычайны. Одкладать ся там вшытко, што не познають ани діти, але ани психи. Іщи же заголовчікі, котры ся не поужывають, суть одложены горї на поліцці у ваку. І бабчины внучатка мають на повалі одложены грачки, котры ся вытягують лем тогды, кеды діти прийдуть на празднини. Но а психи тоты поклады обявіли. У ладічці были наскладаны дітськы گраткы до кухні.

– Треба їх холем покоштовати, ці ся дадуть пожувати. Ложічки і вилочки суть мягшы, але горночек є твердый як камінь, нияк раз ся не дастъ розкусати, – роздумує Лайка а Стела притакує голосным брехотом. В далшім кутику быв положеный міх з Майчинима лічівым ростлинами.

– Теперь съме обявили файнэ лежовиско, – побрехують себі психи, но і так ся зачали крутити по міху, жебы собі якнайліпше лячі на тоту выдуману постільку. Довго ся але не утримали на ёднім місцю. Стачіло посмотрити до далшого кута а уж были знову в бігу. Кеды уж пересмотрели вшытки گраткы, помішали, поварили у них, потім полежали, до оч ім вдарив мішок з невылущенов фасолёв.

– Та то уж будеме зась мати роботы, – тішыла ся Стела і Лайка. Было то роботы на цілый звышок дня, аж до часу, коли дідко з бабков прийдуть з роботы. Зачало ся варіня, лущіня фасолі, котре не мало конца. Ішло то ракетовов скоростёв. Псики хотіли дістати тоту фасолю аж до бабчиной кухні. Як бабка пришла домів, была фасоля вылуще-

на і розтягана по цілых сходох од повалы аж по двері, які вели з дому на двір.

– Нашы псыки знають варити фасолю, іші собі нашли і горночки, што ся з нима даколи грала Біанка. Та то не може быти ані правда, – чудовала ся бабка. Но при тім як віділа того вшытко, та бы тому помалы і увірила.

– Але раз-два ідете вонка, то што съте ту наробыли, – гнівала ся бабка. Рада-нерада пустила ся до прятаня згоры аж долов по сходох. Скончіла долов в кухни а потім собі сїла на столець. В єднім куті мала андулкы у клітці а в другім акварко з рыбками. Та то тыж звірятка домашні. Єдны суть тихы сполочници дідка і бабкы, а другы такы крічачі, же даколи ся то уж не дасть слухати. Іші щастя, же і андулкы з рыбками ся не разгодли наварити даяку вечерю, як псыки. Як бы то допало, то никто не знать.

Стела з Лайков за тот час бігають по дворі, як ту одразу зачнуть дзвонити дзвоны з недалекой церкви. Стела не може выtrzymати, жэбы ся не припойла своім голоском ку дзвонам. Та то уж нелем Біанка мать колоратурный сопран. Стела выспівує своім тононькым брехавым голосом нараз із дзвонами а то і три раз на день як дзвоны дзвонять – рано, на обід і вечур. Меджітым Лайка в свой ласці ку іншым звіряткам

прииде к дідковым заячіком і хоче їм поціловати лабки. Іщі же тоты отворы в клітках суть такы малы. Дідко уж добрі познать, што суть псики за гунцути. Зато їх барз близко не пущать к заячіком. Псы суть псы а заяці суть заяці.

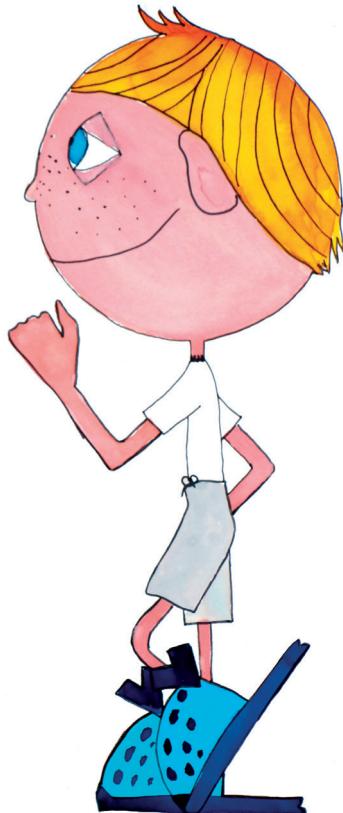
Дідко мать на столі порихтованый танірік зо саламов. На столі быватъ часто положена даяка доброта. Знають то і псики. Дашто поїв з той доброты дідко, дашто остало на таніріку недоіджене.

– Мням, мням, уж то нихто не доість, – смотрить на то Стела. Мать натренованы высококи до вышки. Натреновав ю дідко. Чім выше піднимать колечко саламы, тым выше Стела высакауе. И Лайка рада скаче до вышки за саламов. Найрадше суть, кедъ колечко дістануть рівно до папулькы. Дідко їх за то погласкатъ. Спокійні собі потім повыходжають на дечку на ғавч, де є на лежаня найліпше місце на світі. Є то так пресні і з дітми. Бігають і наразоволікаютъ все повно грачок. Потім треба глядати дакого, хто бы то вшытко попрятав. Даколи мамка Майка і звышуе голос, так як бабка на псики. Но мамка все і так наконець і погласкатъ і притулить діткы ку собі.

Знате, якы то суть скоряны боканчі?

Тімонко і ёго першы школьськы вакації

В родині дідка Паля ся то од-
якжыва гемжить женами. Дідко
мать при собі бабку Марінку
і штири дівочки – прінцезны.
Як даякый краль у приповідці.
Кедъ дівочки выросли, стало ся
то, же найстаршій з них – Май-
ції ся в ёден день, в ёден ярній
день в місяцю марец народив
першій хлопчік до родины –
Тімонко. А то пресні тогды, як
славить свої менины Йозеф. Ніт
ся што чудовати, же ціла роди-
на была як без себе, бо то быв
першій хлопчік по довгім часі, котрый пришов до родины.
Но мено Йозеф не дістав. Тімонко є дость необыкненое мено,
але што уж, кедъ мамка з татком глядали іншпірацію, них-
то не знатъ де. Тімонко не быв довго дрібне дітятко. Такой
за пару місяців од народжіння ся з нёго став хлопець міц-
ный як бук. Рокы втікали а Тімонко ріс як з воды. Але то
ся лем так говорить, же росте як з воды. В скуючности ріс
із мамчиного доброго молочка. Світлы волоскы, сині очка,
шыковный хлопчик з нёго выріс, всягды го было повно.
Таке жыве а веселое хлопя. Носик і личка мав посыты дріб-
ными **пестраками**. Быв на свій вік ай барз шыковный. Уже
як штирирочный знав скоро вшытки буквы. Нескораше уж

автобусовій заставці. Велё далшых новот мож з таков го- динков на руцї обявити.

На ногах носить Тімонко такы топанкы, котры суть лем о кус меншы од маминых. Зато Тімонковы ніжкы раз два войдуть до маминых папуч, або до ботасок. Є то велика выгода, раз-два скочіти до маминых ботасок, не мусить ани розвязовати шнуркы. Наскоро ся так дастъ выбігнути на двір перед дім.

Од даякого часу уж Тімонко не є сам. До їх родины пришла сестрічка Біанка, з котров ся тепер мусить поділити о свої грачки. Не раз ся мусять і попасовати о грачку, бо ю хоче і Тімонко і Біанка а пресні в ту саму минуту. Є з того велё раз крик і плач. Біанка є неуступна дітінка з голосом, якому мамка Майка чудні говорить колоратурный сопран. Мамка ся в тых голосах добрї вызнать, бо є оперна співачка.

Так Тімонко доріс до віку, коли му уж мамка з татком купили ташку до школы. До ней купили вшытко, што по- требує школак, а главній першак. Тімонко мав уж шість ро- ків а такому дітвакови ся гварить, же школа го уж волать. З буквами і чіслами ся Тімонко скамаратив уж давно. Нечу- до, же му школьский рік збіг як вода в потічку.

на руцї зачав носити годин- ку, хоць не быв іщі школак. Чісла, котры зображені на час, были про нёго можно- стёв обявлявати штось нове. Подля годин наприклад, міг збачіти, што уже стиг од рана зробити, коли буде мама мати готовый обід, о якій годині выступлять люде з автобуса на недалекій

Тімонко кожде літо ходить до дідка і бабки на село. Тоды мусяць з мамов і татом перейти цілу рэспубліку, жебы ся там дістати. Дідко з бабков маюць великий дім. Можут ся в нім зыйти вшыткы ёх дівочкы. Тепер уж выросли і суть з них доспелы жены. Суть то Тімонковы три теты: Славка, Павлінка і Ленка. Мамка Майка е ёх четверта сестра. Тета Славка мать три діточкы Ганічку, Танічку і Макса. Дівчата суть найліпшы Біанчины камараткы. Максо е іші малень-кій хлопчік. Таксамо маленька е і Валентінка, котра е дівочков теты Павлінкы. Но а тета Ленка іші діточкы не мае. Тету Ленку міцно любіць ціла родина, а главні діти.

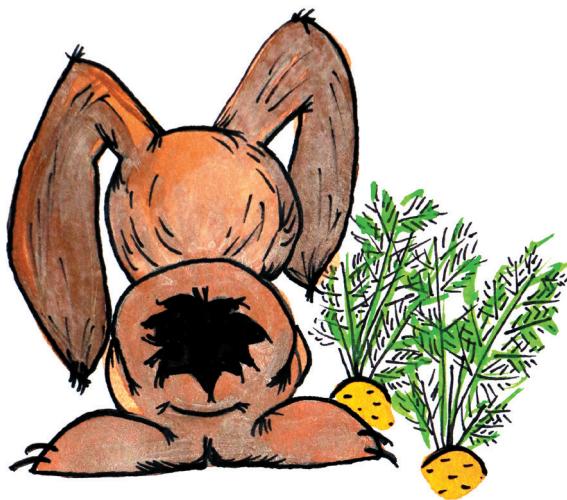
Найліпшее є то через літні місяці. Нихто ся нигде не по-наглятъ а дім е повны людзей, дітей і вшеліякіх звіряток, котры годую дідко на радось малым дітём – своім внучаткам.

Мать дахто з вашых камаратів на твары пестракы?

Быстрозаяць.ск

Тімонко є знамай вимыселник. Думав, думав, аж выдумав, же заложить фірму-фарму. Назвав ю Быстрозаяць.ск. Єдна з дідковых заяціц мала малы заячікі а было їх велё. Фарма, котру выдумав Тімонко, была на кормліні і дово-жованя потравы про заяців. Заяці люблять доброты, але не такы як діти. На розділ од дітьських солодкостей суть то самы здравы доброты. **Тенгерічаны зеренка**, пшенич-ка, гранулкы про заяців, пахняче сінко, свіжа морков, або калераб. То є найліпша потрава про заяців. Каждый день двараз – рано івечур треба заячіків накормити. Діти хотіли дати і мена заячікам, але то бы собі і так нихто не запамя-тав зато, же їх по клітках побіговало велё. Но предсі ся про два заяці мена нашли. Єден заяць цілый білый, з очами чер-веныма дістав мено Кечуп. Другий заяць, который од дітей нігда не утікав і фурт ся дав погласкати, так тот дістав мено Заяць Неутікавый.

Потім було чути од дітей:

– Мій малый, златый Кечуп, мій малый, златый Неутікавый заячік!

На Тімонковій фармі бывали заместнаны дідко, Біанка, Ганка і Танічка. Дідко косить траву на загороді. Мать супер косачку, котру може овладати і Тімонко. Мать рядный мотор на бензин, на ряджіню дві пакы а два валцы, котры ся крутять а притім косять траву. Косачка ся поганянь сама, Тімонко ю веде. Є то досправды забава але і робота про порядного хлопа. Дівчата Біанка, Ганка і Танічка о таку роботу не мають інтерес. Прото є Тімонко як найстаршый зо вшытых дідковых внучат ведучім фармы. По покошіню трава сохне на луці. Робота на фармі покрачує дале. Деревяный возик – ребринячік привезе хоцьшто, нелем сіно з луки. Везли ся в нім уж і діти, псики, лопты, попки і плішовы грачки. Діти так зроблять вшытку роботу, яка є потребна. Про мамку і бабку є то незвычайне, же діти без напоминаня працають на фармі кождый день, хоць лем так, же у возику привезуть з луки свіжу траву, яку дідко накосив, або пахняче высушене сінко. Фарма є фарма. Жадать сі свое.

Уже съте даколи ѹли тенгєрічаны зеренка?

Хыжка про пчолкы

У дідка на дворі ся од скорого рана майструє. На підстіні суть поскладаны вшеліякы латочки, метер, клинчікы, молоток, пилка і іншы настрої. Шыковны дідковы руки міряють, ріжутъ, збивають і складають латку ку латці. Штось уж там видно. Діти ся возяты по дворі на біціглю, а позад біцігля бігать Стела з Лайков. Дідкове майстрованя про них не ёничім інтересне, ани забавне.

Але што ся не стало! Деревяны латочки наберають зелену, кріачу фарбу. Дідко тримле у правій руці щетець а у левій бляшанку з фарбов. Рука бігать по латочках горї-долов і фарбити їх на зелено.

– А то ё што? Дідку, што то робиш? Што то буде, як то до кончіш? Можеме і мы фарбити? Вызерать то як хыжка без стріхы, – просяять ся діти. Їх вопросы не мають конца.

– Но, то буде хыжка про пчолкы. Така хыжка як ту недалеко під лісом у Чуркові. Лем тамты хыжкы мають інакшу фарбу. То суть улї, а можутъ быти белавы, червены, жовты, білы, ці помаранчовы. Так як вы жынете у своім домі, так

і пчолкы мають свой хыжкы, котры пчолярі звуть улі, або ай вулики, – высвітлює дідко.

Дідко є выдумник і рад ся догваряť з дітmi.

– Та знате діти, пчолкы жыють в уликах. З улика вылеті-ли, бо світа відіти хотіли. Збачіли перед собов велику луку, повну жовтых пупавовых квіток. То є дашто про них!

– А я віділа на пупаві ай **бобрунку**, – озвала ся мала Танічка.

– Гей, ай бобрунки сідають на пупавы, але они там лем присядуть і оддыхують, а потім одлетять гет. Но а пчолкы ту мають важну і ужыточну роботу. Прилітають на мнягоньку пупавову квітку. В жаднім припаді ся не вдарятъ, таке мнягоньке пристатя мають на квітці. Таке пристатя їм за-безпечують мохнаты лабкы, на якы ся нахваче жовтый порошок із цвіту квіток. Тот порошок ся называть пель. Вызерать то так, як бы мали обуты на ножках папучкы із жовтыма бомбульками.

Слухають діти, крутятъ головками.

– Ёй, праві коло мене перелетіла ёдна пчолка, – сторгла ся дідкова внучка Ганічка.

– Мама повідала, же мам алергію на пчолкы і псыків. Не мала бы коло мене літа-

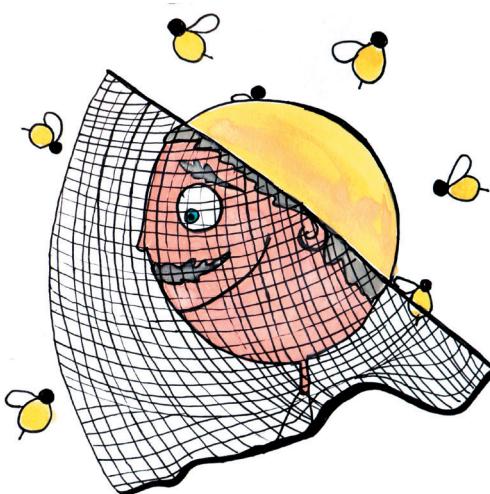

ти. Ёй-ёй, я ся ей бою, – оганяты ся Ганка дрёбныма ручкамі.

Мед од пчолок ё але здравый про малы діточкы і про до-спелаків.

– Знаш, Ганічко, кілько ся тоты пчолкы налітають, жебы съме мали ёдну скляночку меду? Літають по луці довго-предовго. Пчолкы зберають до сосачків солодкыи нектаръ, а на лабкы ся ём нахапатъ і пель. В улі жые і труд. Труд – то ё муж пчолкы. Тот не зберать ніч – ани нектаръ, ани пель, лем ся старать сам о себе, жебы не быв голоден. Раз вылетів труд з молодов кралёвнов пчол над луку. Вєдно літають, обнимаютъ ся крылцами, тішатъ ся ёдно з другого. З юх любви ся народяты малы пчолкы. Потім ся хоче труд з кралёвнов вернути назад до уля. Но пчолкы, што были на стражі, го уж не хотятъ пустити назад днуга.

– Ты ся уж налітав з нашов кралёвнов дость, ту уж не маш місця, – не пустили го до уля пчолкы-стражкынї.

Труд їх просить-панькать:

– Пустьте ня, пустьте, прошу!

Стражкыні ани чути:

– Тepерь ту прилітають і одлітають лем пчолкы-робітничкы, не мame поволіня од кралёвны. Одлеть собі на луку і зберай солодкый нектаръ з квіток, як другы пчолкы!

Стражкыні пустили лем пчолкы, што мали на ножках тяжкы, жовты бомбулькы з пелю. Труд по тяжкім бою зо стражкынями мусив ся здати. Такый є жывот труда.

– Пчолкы іші не мають докончену хыжку, а жебы мали де виростати новы, малы пчолкы, зробіме ём новы уль і вшытко докончіме. Тішыти ся будуть і пчолкы, же будуть мати де жыти, і мы ся будеме тішыти, же будеме мати велё здравого солодкого медику. Дідко скончів і повіданя і роботу над новым вуликом.

Якой фарбы є бобрунка?

Хочеме уж сонечко

Тімонко з Біанков уж так хотіли тепле сонечко, яке бы розгріло їх **пелехаты головки**. Ярь, коли діти були остатній раз у дідка, поминула і пришло літо. Было достіть холодно на то, же літні вакації ся уж зачінали. По тых пару холодних днёх ся уж главні Біанка хотіла перезлечі з теплак і бундочки до трічка і красной сукнічки. З таким обліканём бы уж не були жадны проблемы. Жадне вязаня, зіпсованя, капча-ня гомбічок....

Бабка Марінка собі прес доволенку поспить скоро так довго як і ей внучата, або холем ся так тварить, же іщі спить. Бабка ходить іщі до роботы, але кедь матьвольно, так собі і она хоче даколи довше поспати. Рано прийде ненападні Тімонко з Біанков до єй спалні а роздумують, як бы бабку збудити.

– Што повіш, Бібі, як ю днеська збудиме? Вчера съме єй дали коло головы мобіл і задзвонили, але што днесь?

Біанка вырішить: Поласкотаме ю на ногах!

– Ёй, ёй, йоой, – голосно ся засміяла бабка.

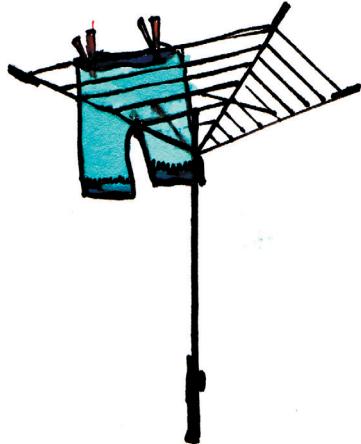
– Но діти, подьте ся зо мнов зознамити і привітати, – повідать бабка, што було про Біанку дость чудне.

– Хі-хі-хі, шак мы ся уж предсі познаме, бабко, не мусиме ся зознамлёвати ани вітати.

Но бабка тырвала на тім акті. Притягла собі обидвох ку собі, пообімала їх а поціловала на личка. Добре рано, Біанко, добре рано, Тімонку!

– То було зознамління?

Бабка прикывла головов. Потім уж була так акурат збуджена, обернула ся ку облаку де ся уж указало тепле літнє сонечко.

Тімонко потім в тихости роздумовав, ці бабка досправди забыла на то, як ся вітали при приході перед пару днями, або то на них лем грала...

– Бабки суть даколи чудны, – подумав сі і присів ся ку столу, де їх уж чекав хліб з домашнім маслом і зеленинов з бабчиной загородкы.

Коли мають діти пелехату головку?

Ідеме зберати грибы

На другий день такої зрана знову викукло споза хмары тепле сонечко. По довшім часё вшыткы доспелаци і діти выразили з дому ку лісу, котрый є всягды доокола. Лем сі треба выбрать, котрым боком ся пустити. Днесь дідко розгоднув:

- Ідеме на корунківске, ідеме глядати корунки.
- Дідку, будуть там кралёвскы коруны, або найдеме по-клад з дукатами? – просить ся зведаво Тімонко.
- Но то ся дізнаме, як там прийдеме, – усміхнув ся попід **баусы** дідко.

До природы выражать дідко Палё, бабка Марінка, діти – Тімонко з Біанков і мамка Майка. Майка зберать лічівы ростлины а даколи їх зберать і бабка. Прес літо обидві носять зо собов до природы кошыкы а зберають лічівы ростлины на чайкы і сірупы. Тот горбок, на котрый ся вшыт-

кы выбрали, є дость нарочный, Тімонко то як-так звладать, гірше є то з Біанков. Але дідко мать на то добрий лік. Заграють ся на малых чоловічків – пядімужиків, котры ідуть в рядді за собов од найвекшого по найменшого. Ідуть по луці ку лісу і фурт собі співають. Дідкови то днесь іде з тыма віршиками і веселыми співанками барз добрї. Штось смішне сі выдумати і такой то і дітём повість. Є з нёго готовый байкарь і композітор музыки. Драга є весела а хід вшыткых не є лінівый, наспак, вшыткы суть **доброї дякы** і повны силы.

– Як то, же съме уж вышли на верых? – звідує ся зачудовано Тімонко.

– Ани не знам, як съме так скоро вышли на верых, – чудує ся ай Біанка.

Перед дітми ся на верыху розпрістерла велічезна лучиско. За луков уж быв Корунківский ліс. Вшыткы ся дали гласкати по твари теплыми лучами сонечка, яке уж было wysoko і в повній силї їх зогрівало. Было то барз приемне. Но дідко перерушив туту мілу сіесту і завелив:

– Хто ся хоче выгрівати на сонечку, зістає на луці, а хто хоче найти поклад, іде зо мнов до чаровного ліса.

Діти довго не роздумовали, побрали ся за дідком... Велічезны стромиска шуміли, теплый літній вітрик рушав їх листём. Мама ся лем призерала як діти з малыма а дідко з великим кошиком ся страчали в губокім лісі. Но не бояла ся, бо дідко є хлоп на правім місці і нігда ся нічого не бойт. То знав і Тімонко і Біанка.

Синє небо уж не було закрыте сивыми хмарами як остатній дні. Зелена лука, на котрій зістали стояти бабка і мамка Майка, була як вымалёвана вшеліякыма фарбами. Найчаровніша була темна пурпурова фарба памаёрану, який вытворив на луці пурпурове язеро. Такых язерок було на луці веце. Чудесне було таксамо біле і жовте язеро а мамка Майка го добрі познала. Було то мышохвостове і любовникове язерко, котре освітлив яс сонечка. Тот природный образ Майка барз любить. Усвідомлює сі ёго куртый час – лем до одквітнутя вшыткых тых ростлин. Зато сі цілу туту красу звічнила фотоапаратом. З мышохвоста і любовника ся приправлює чаїк, но і олій на болячі ніжкы. Лука жые інтересным животом. Єй пестрофаребны квітки навщівляють і дідковы пчолы, які ся фурт освіжать солодкым нектарём, кедъ ся выберуть на довгий лет. Тогда вшыткы квітки на луці крічат:

– Подьте, подьте вшыткы пчолки ся освіжыти і напити солодкого нектарю!

Квітки на луці ведно з недалеким лїсом вытворили пре-красну палету вшеліякых фареб лагодных про людьськи очі, але і про пчолкы. Найдутъ ся ту і розлічны мотылі і хробачікы, якы ся людей не боять, указують ся їм в повній красі. Занедовго є кошик повный вшеліякых лічівых ростлинок. Замішав ся ту репік, листя з пупавы, скороцел або райник, але і головкы требічу.

Уж перешов даякий час, як діти вошли з дідком до лїса. Тілько што там вошли, уж їх пришла поздравити **вовірка**. Гопкала собі з конара на конаръ і шыковнї перескаковала дітём понад головкы. Іщі же ю в тій ріхlosti стигли збачіти на стромі. Барз ся не хотіла з нима камаратити. Лісны вовіркы суть уж раз такы. Totы, што жыють в містї в парку, собі од вас возьмуть з руки і орішок. Ale лісным вовіркам бы нашто были орішки од дітей, кедъ мають дость орішків коло себе. Ліс в тот день тихонько шумів, вітрик ся грав із зеленыма листочками стромів. Пташки ся передбіговали в співі ведно з дітми. Тімі і Бібі теперъ радше стихли а уж ся нигде не понагляли. Сонечко перестало силно пражити на їх малы головкы, бо ся сковали перед ним у холодку під стромами в лїсі. Пташки ся тыж сковали, лем їх прекрасный спів ся озыяв цілым, величезным лїсом. В лїсі быв дідко як дома. Зато діти ани не одбіговали далеко од нёго.

– Но што є то ту за прекрасліня в траві, – зачудованым голосом ся озвав дідко. Діти прибігли, а што не відять? В траві є скованый малый рудый грибик.

– Шак то є запашок, дозаіста ту коло нёго выпіс іщі ёго братик, треба го поглядати. Діти глядайте, – повідать дідко.

– Ту є, – крічітъ од радости Тімонко.

– А ту є далшый, мать красный рудый калапик і тучну ніжку, – радуе ся Тімон.

– Дідку, а суть добры на їджіня і інакшы грибики? – Попросила ся Біанка дідка.

– Праві ём даякы нашла, – од радости собі підскочіла Біанка.

– Та ты нашла курятка, тоты суть найсмачнішы в яшніці. А добры суть ай до поливкы, – висвітлює дідко.

Діти ани не збачіли а кошики мали повны грибиків. Помалы ся уж зачали тішыти на смачне цдо з грибиків. Лем іші выйти з того чудесного лісиска. Біанка радше ани не піднимала головку доторы, такы высочезны были стромы над нёв. Были як обры а Біанка така дрібна, як мале пташатко. Дідко взяв ёй мале ручіня до своїй долони а она была іста, же стежка, по котрой ся пустили домів, вийде рівно на зелену луку, з котрой пришли. Знала, же там уж найде мамку і бабку. Пресні так ся і стало. През стромы пересвітали сонечны лучі а діти уж знали, же лука є близко. Горячка зо сонця їх скоро оморочіла, як вышли з ліса. Скоростёв вітра ся розбігли ку бабці і мамці, а дідко ся понагляв за нима. Тімонко в тім моменті забыв уж і на то, же быв в лісі а такой выруковав на мамку, же уж є голоден а же хоче палачінки. То уж зачала неконечна співанка о палачінках а придала ся уж і Біанка. Співанка не мала конця-край а лем ся повторяла: палачінки, палачінки, палачінки...

– Нашто съме потім назберали тоты грибы, кедь ту чую лем палачінки. Но та на мачанці з грибів собі посмакуєме мы з бабков, – наголос роздумує дідко.

Мать ай ваш дідко баюсы і е доброї дякы? Уж съте даколи віділи в лісі або в парку вовірку?

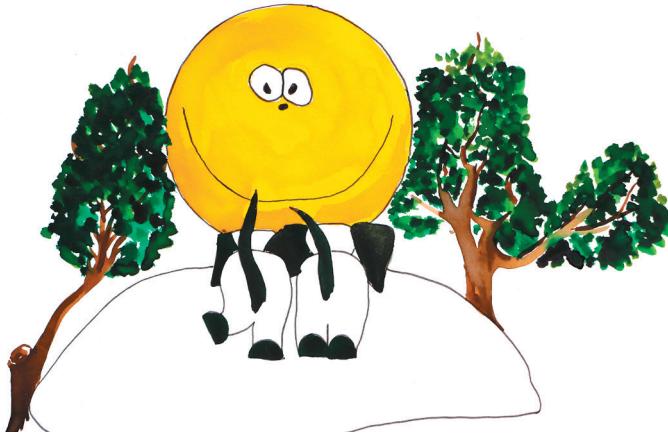
Біанка вшыткых барз любить

Біанка, так як і остатні діти, мать свою родину, яку творить мамка Майка, татко Мірко і старший брат Тімонко.

Мамко, мам тя рада, мамко барз тя люблю, – опакує довкола Біанка. І мамка Майка ю мать рада і гварить ей то саме. Біанка хоць мать лем пять рочків, рада помогать своїй мамці. Ей ручкы суть шыковны не лем до роботы, але і на інше. Нихто не знать, што є то тройродинне обятя. Знать то лем Біанка, бо она то выдумала. Самоперш ся завісить таткови Міркови на шыю, а потім уж волать мамку Майку:

– Мамко, подъ ку нам, буде то тройродинне обятя. Мамка ся з радостёў придасть к ним. Од щастя вшытки трое світять як сонечка. Но Біанка хоче, жебы ся придав ай Тімонко і кліче го:

– Тімі, подъ, буде то четверородинне обятя.

Тімонко на ню посмітив з нашыроко отвореными очами: Што лем тата Біанка зась выдумує...

Тімонко ё уж школак. Не видить ся му то аж таке забавне. Лем посмітив на них і радше ся дале бавив з двома малымі псыкіами, котры спокійно коло нёго підскаковали і вертіли хвостиками. З нима собі выдуматъ ліпшу забавку. Буде ся з нима **шпаціровати** по селі і цвічіти їх. Біанка ся іші кущок вытішовала з притомности мамкы і татка. Но татко потім перерушив тройродинне обятя і зачав ся веновати роботі на дворі. Мамка собі взяла Біанку на руки, тугу ю выобімала і повіла:

– Так, а наконець мені зістав Чорный Петро в руках, властнї – Чорна Петра. А маю так много роботы...

Біанка не знала, чом праві Чорна Петра, но чула з обятя мамчину ласку і тото ей в тій хвілі стачіло ку щастю.

Любите шпаціровати з камаратами?

Претеки на біціглях

Найліпше на скорім рані є розрух, котрый зробить дідко, лем што ся обявить на дворі. Позад того, як зробив **фрыштик** своїм внучаткам, іде кормити звірятка. Чути звуки, котры дома діти нігда не чули. Саме гав-гав, кі-кі-рі-кіїї, кот-ко-дааак, кач-кач... Крячуть і андулкы. Тихо суть лем заячікі, котры крічать і піщать лем тогды, кедъ нагодов втечуть з клітки а дідко їх хапать по дворі. Тогды суть в по-готовости ай дідковы псики. В тім моменті суть приправ-лены на майстровства в бігу домашніх звірят по дворі. Пе-ребігають ся дві дружства - заячікі і псики. Як бы дідко претеки не заставив, тяжко повісти як бы допали. Но дідко є розгоддя як ся патрить, тадь быв dakoli футбаліста ай претекарь в бігу на довгы а короткы трасы. Кедъ дідко на-кормить вшыткы звірятка, на дворі настане тихо.

Але тихота не тримать довго. Рух настає, кедъ ся зобудзяль діти. Фрыштик не забере велё часу, треба выважыти каж-ду можну хвільку на дворі, бо пообіді уж звыкне прийти

булька, або холем слабый доджік. Дїти такой по фрыштику вытягують біціглї, фаребны кужелї, а прекажкова драга є приправлена. Ку Тімонкови і Біанцї прийде з часу на час і камарат Тобіас. Тот мать тыж біцігель а уж суть ту троє претекарї. Тобіас мать шість років, занедовго піде до школы. Сутяж в біціглёваню ся може зачати. Каждый хоче быти першый а мати злату медайлу. Закаждым ся сутяж кончіть так: першый є найстарший – Тімонко, другий Тобіас а третя мала Біанка. Но а по претекох є на дворї зась много крику. Крічать вшытки дїти а іщи псики ся гласять голосным брехотом. Бабка то уж не може слухати а снажить ся tot гривк заставити:

– Перестаньте ся уж гадати!

Тобіас ся такой на то озве:

– Шак мы ся не гадаме, мы рїшиме лем протесты.

Бабка зачудованї покрутить головов, кедь чує Тобіаса. Претеки покрачують, рано ся прегупне до полїдне, дїти дале претекают і притім голосно крічать. Іщи щастя, же в околії не мать нихто малу дїтину, котра бы хотїла спати.

Бабка зась напоминать:

– Не крічте так голосно!

Тімонко праві сам претекать на час, сидить на біціглю а Тобіас озnamлює бабцї:

– Мы крічіме зато, бо мы съме Тімонковы фанушікове.

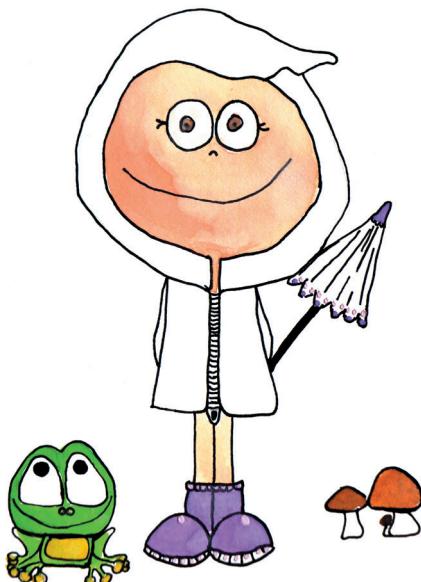
Є то вшытко якось наспак. Звірятка як накормлены, та спокійно собі сядуть і оддыхают. Но а дїти, кедь їх дїдко накормить, та наберуть енергію і не знають ся заставити. Скачут, бігают, крічать. Є то на задуманя.

Што найчастіше ѹсте на фрыштик?

Боцан, жабки і коровки

Было нескоре пополідне. Праві ся над селом перегнала літня буря. Хмары ся уж скоро вшытки порозхаджали і выкукло тепле сонечко. Є літо. Теплый доджік не быв никому неприемный, скорше наспак. Добрі освіжыв воздух, траву, квітки і вшытку природу. Капки доджу ся лем так блискали на листочках травы і в головках квіток. І коровкам, котры ся пасли і почас бурі на луці, то зробило добрі. Холем тоты отравны мухы на час загнала буря, бо фурт лем сідали коровкам на хырбет, дакотры ся одважили коло очей, но а тоты найсмілішы сідали ай коло папульки.

Діти вышли по доджу на драгу і переходжали ся по ній. Лука, на котрій ся пасло може ай сто коровок, находила ся праві над драгов. Діти з інтересом позоровали, як ся коровки пасуть, причім ся рушають з міста на місто.

Коровки суть одяжыва неспокійны творы. На паші глядають фурт лем дашто найвыбераніше. І тепер, по доджу глядали лем тоты найсмачнішы стебла травы. Даколи суть барз чутливы на пахы, главні кедз' ём вітор задуе солодкій пах грушок або яблок. Тогда ся уж не годни стримати на єднім місці. Але коровкам смакують і малины або чорніці. Ани нагодов ём не вадить, же крякы з малинами або **чорніціями** їх пошопають. Дідко высвітлює:

– Даколи може коровка дістати і мено. Малина, або Ягода. То ся але ставать лем тогда, кедз' ю люде ховають лем єдну – дома у стайні. Коровки на паші не мають мена. Хто бы выдумав про сто коров мена, на то бы не стачів ани шпеціалный коровячій календарь.

Нараз прилетів на край луки боцан. Сів собі рівно ку коровкам. Потім ся бродив у високій траві, піднимав довгий помаранчовий дзёбак. Головку схыляв долов до травы, якбы дашто глядав. Діти суть досьт мудры на то, жебы знали, же по доджу є в траві много хробачіків, доджівок, жабчат і інших дрібных звіряток і хробачіків.

– Найсмачнішы суть жабки, але не про діти, але про боцана, – высвітлює Біанка.

Боцан ходить по траві і мудро покывкує головков.

– Може рахує коровкы, – повідати дідко.

– Гм-м, то є інтересне, же їх рахує, – задумала ся Біанка і зачінати раховати і вна.

– Єден, два, три... єденадцять, дванадцять... то ся в жаднім припаді не дасть зраховати, – захмурилась Біанка.

Трава є іщи мокра од доджу, а Біанка як справна передшколярка знати віршик о боцанови і жабці. Спустить декламовати:

Крачать боцан, крачать,
в млачці ноги мачать.
Крок за кроком переходить,
ракы, жабки ту находить.

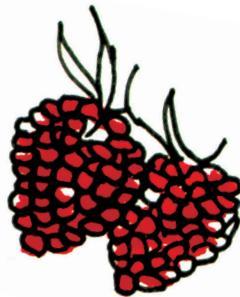
Біанка продовжує весело дале дезкламовати. Придають ся к ній камаратя – школак Тімонко і школкарькы – Ганка з Танічков.

Такий додж мать і свої выгоды. Умыє боцанови ніжкы, і коровячі копытка ся порядні очістять од болота.

– То ся потім ходить по мнягонькій траві як по перині, – висвітлює мамка коровка свому телятку, а вно ся їй дотули ружовов папульков.

Так собі то вшытко висвітлюють діточки меджі собов, кедъ увідять коровкы із телятками близко себе. Є барз інтересне позоровати коровкы як ся пасуть і телятка, як наслідують свої мамкы – коровкы.

Чом крякы з чорніцями коровкы пошопають?

Глядатъ ся мамка

Кедъ приходитъ вечур, тогды не є іщі цілком тма, але не є уж ани добрї видно. Вчера ся уж ближыло ку рядній тмі. Но Біанці то было ёдно. Она ся нічого не боіть. Она є сміле дівчатко, котре не мож не регістровати. Ай меджі дітми ю все найвеце чути. То значіть, же ай кедъ ю при собі не видите, можете ю чути, а то даколи аж барз добрї. Голосок мать міцный і звучныі, же ю часто чути аж на горбок, який называютъ Чурків. В тот підвечур ю але не было ани видно, ани чути. Діти ся бавили на дворі а дідко на них давав позор. Но але ся стало, же Біанка ся в тихости з двора вытрапила, што дідко не збачів. Выбрала ся глядати мамку Майку.

Чурків є чаровный горбок, не великий, не малый, не высокий, але і не низкий. Такый акурат. Но а чаровный є зато, же на нім ростуть лічівы ростлины, котры мама Майка зберать на чаїк. Така материна душка наприклад велё раз поможе людём на регенерацію тіла а часто ай душки. Путь

на Чурків веде од дідкового дому аж по Павлінчину хыжку. Павлінка є Біанчина тета – сестра мамки Майки. У своїй хыжці жые з уйком Мішком і маленъков Валентінков. Мамка ся праві в tot вечур ведно з бабков выбрала tym боком, де бывала Павлінка. Хотіли ю навщівити. За путёв до теты ся ішці заставляли і гев-там находили і зберали лічівы ростлины на чай. Зберали лем такы, што были дость высоки і было їх добрї видно. Є ясне, же хотіли з них на рано зробити смачный чаїк. Тма ся уж з неба ряднї тискала.

Стежка на Чурків є чаровна, главнї в часї, кедь ся змерять. Треба ю перейти так, же наперед ся іде по асфалтовій дразї коло домів. Не є їх велё. Біанка познать каждого, хто в них бывать. В послїднїм домі, цїлком на концю під лїсом мать двох малых камаратів, а потім уж не є ніч лем потічок. Малый потічок на концю улїцї є містом, де ся дасть поряднї забавити. Дасть ся там поставити і мала **водна гать**. Дако-ли, кедь є там веце дїтей ся стане, же в тім потічку є мало каміння. То є дость чудна вец. Тогда наставать бой о камінія, главнї о тото векше. Мати біцігель і переходити з ним прес потічок там і назад – то є вам супер вец. По такій забаві приходжали домів як з претеків Релі Дакар. Были цілы од болота, котре на них засхло і вызерали як егіптьськы мумії. Чисты были лем на тых містах, которы были закрыты тріч-

ком, або кратясами. Раз, кедъ ся вернули з такої біціглєвой акції од потічка, мамка Майка не могла зістити, чиї біціглі діти притягли домів, такы были заболочены. Там уж не було помочі, лем силний пруд воды із шлауфу на біціглі, а на діти пруд воды зо спырхы. Но а за тым потічком є стежка до ліса. Коло нёй суть кошаты веръбы і высока трава під нима. По пару крохох ся уж стежка розділюе. Тота вліво веде до ліса. Діти там даколи ходять зберати гриби. Но а як ся пустите доправа, то дражка вас заведе на велічезну луку.

А съме при тім, де съме были на зачатку. В тот скорый вечур, коли ся Біанка вытратила з двора, пришла праві ку тому потічку, де так любили переходити на біціглех і перебродила го. Цілком сама ся выбрала по стежці, яка ся скручала доправа. Якбы пішла доліва, та бы пришла до ліса, а то уж бы была начісто тма. Но надумала ся піти там, де была тата велічезна лучиско. Пішла кус дале, но не віділа там никого. Тма ся уж всягды тискала а то нелем ку лісу, але уж і на луку. Но Біанка на то не думала. В головці мала лем єдну думку – а то найти мамку Майку. Така мала дівочка, а така велика лука. Но а над луков белаво-чорна фарба приходжаючої ночі довкола. Біанка є але шыковне і сміле дівчатко. Ніжкы і ручкы мать шыковны, очка і ушка быстры. Ани нагодов собі не подумала, же бы там міг прийти і злый вовк з приповідкы, который стрітив мале дівчатко Червену шапочку. Біанка ся вовків не боить. Як бы і могла, тадь дідко є полёвник. Вовкови бы дідко дораз выпорошыв кожух, як бы пришов близко ку Біанці. Памятать, як їм дідко раз повідав:

– Діти, вовка ся не мусите бояти, він ся такої выполошать, як іщі лем надалеко чує пах людей. Втікати лісами, долинами, луками, жебы го никто не збачів.

Тото собі Біанка добрї запамятала. Кус ся бояла, але лем

того, жебы не закопла о камінь і не упала на землю. Стежку на верх луки перешла без тяжкостей, лем іші найти мамку. Смотрела довкола, ани не крічала, ани не плакала. За курту хвільку збачіла недалеко дві поставы.

– Наісто є то моя мамка, мушу ю преквапити, – подумала собі Біанка.

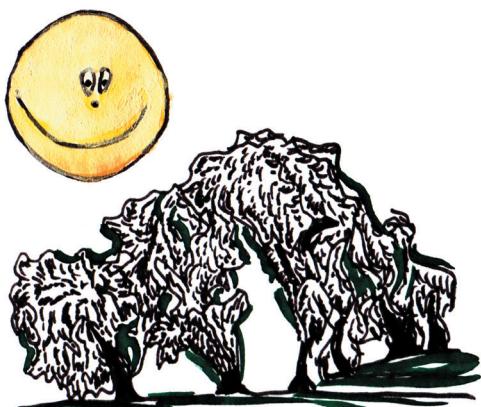
Закрадовала ся помалым, тихим кроком. В єднім моменті ся мамка посмогрила на небо, де уж було помалы видно і звіздочки. В тім моменті Біанка прискочіла скоком малого сернятка і хопила ся мамчиных ніг. Обидві звискли од радості а мамка іші ай од преквапління. Бабка була о два-три крохи од них дале а і она зістала немало зачудована:

– Де ся ту тота дітина взяла? Она ся єднодухо нічого не боїть. Тому ся гварить одвага.

– Дакотры люде ся ку одважному чіну довго приправлюють, твердо тренують а наша Біанка то мать, видить ся, в кровли, – так собі тоту Біанчину ночну експедіцію высвітлила мамка Майка.

– Моя кров не є в порядку? Мамко, што мам в кровли?
– Просить ся Біанка мамкы. Але то уж вшытки три ішли веселым кроком, а Біанка їх одважнї, без страху вела назад по стежці до дідкового дому.

**Є у вашій околії
даяка водна гать?
Знате, на што слу-
жить?**

Одкладаме сі вечур грачки

Помалы ся стмивать. Дїти то нїгда не чекають, але фурт прииде тот час, коли мамка завелить:

– Іде ся спати!

Є ясне, же в тім моменті нихто не йде рівно до постелї. Кедь уж є, наприклад, уварена солодка крупіцёва каша, мамка голосно закрічіть:

Дїти, вечеря, умыти ручкы, а подъме ку столу!

То уж дїти втїкають до купелнї а з великов радостёв мыдльть ручкы. Є то забава, кедъ вода пырскать всягды довкола. Но а каша смакує фурт, хоць бы ю мамка варила каждый день. Раз є посыпана шкоріцёв, потім із какаом, но а даколи ей мамка оздобить ай малинами, або ягодами з бабчиной загородкы. Брішки ся наповнять, нихто уж не є голоден. Вшытко остатнє ся звладать легше, доконця і таке прятаня грачок. Кедь є наприклад рано, Біанка повість бабцї:

– Бабко, кедъ даш плахту на постіль, вшыткы грачки на ню прилетять. То ся але стає рано. Вечур приходить до хыжы чудесный багер. Або ё то жерьяв? То пресні никто не знать, бо ё невидительный. Але нормалнї рушать з дїдковов руков, Біанчинов і Тімонковов ручков. Наберать грачки а повідать грубым голосом:

– Вшыткы грачки раз-два до ладічки! Грачки радо-нерадо путують на свої місця у ладічцї. Так то ё каждый вечур. Выняток творять панаціки з гры Чловече не гнівай ся. Они ся дают до копки і чекают на тму, котра приходжать аж вечур. Стоять як воячіки і суть тым інтересны, як стоять в ряді ёден коло другого. А іщи інтересніше ё, які мають вшеліякы фарбы – белавы, жовты, червены і зелены. В кождім дружстві юх ё по шість. Прес день, кедъ ся з нима грають дїти, або дїдко з бабков, суть панаціки як неприятелї. Трафляють ся, вишмарюють ся зо свого місця, перескають ёден другого а фурт ся по своїй дразї понагляютъ, втїкають ёден перед другым. Ё то подобне, як кедъ ся дїти наганяють – ёмаютъ ёден другого. Но гру на ѹманкы ся мож грati лем на дворї. В хыжі бы ся то скончіло плано. Потім приайде вечур а з неприятелїв – панаціків ся стануть приятелї. Стоять ёден коло другого, операють ся о себе. В тім часі дїти уж выкупаны а уж лежать в чистій постільцї. Меджітъм іщи вбігне до хыжкы, де сплять дїти, маленьке пси-ча Лайка, котра барз любить гру з фаребными панаціками. Она мать але іншы правила. Гратъ ся лем сама, самоперше онюхує вшыткых панаціків своїм малым нюфачком. Но скоро збачіть, же по жаднім мяску не пахнуть. Дістане напад, же фаребных панаціків кус перемішать. Кружить коло них нюфачком а ласкотать юх по головцї і по брішку. Панаціки – воячіки ся тогды ідуть поваляти од сміху, аж ся дакотры поперевертають. Таке **ласкотаня** то ё вам така вец, же ся при тім не дастъ вытрамати на ёднім місцю а в ния-

кім припаді не мож рівно стояти. Так даколи фаребны паначікі зістануть лежати перевернуты аж до рана. Біанка рано встане і як збачіть поперевертаных паначіків, такой іде за дідком і за бабков:

– Але я ём вам бабко і дідку вечерур повідала, жебы съте ся уж з паначікіами не бавили. Вшыткых съте поваляли! Хто лем їх тепер попрятать?

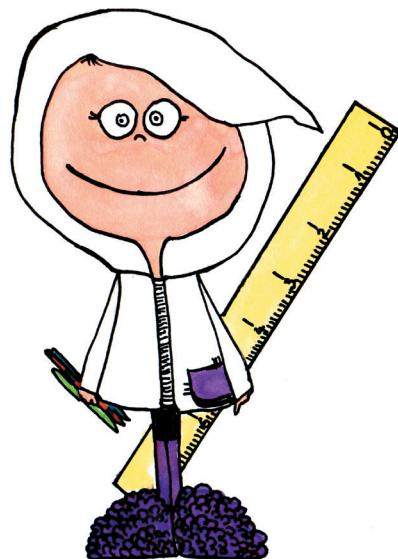
То але Біанка не знала, же Лайка ся іші вечур файні выбавила а зато вшыткы паначікі зістали поваляны по земли. Може і тот багер што спрятує грачки забыв або не знав, же і сполоченьськы гры патрять на вечерур до ладічкы. То бы багер але мусив мати таку мініложку, з котров бы наберав тых дрібных паначіків, жебы і они вечерур могли спокійно oddыховати на своїм місцю як і остатнї грачки.

На котрих місцях ся звыкнуть діти ласкотати?

Маме дома рыбкы

Драгу од двору ділить деревяна капурка. Хто бы ся зъявив за бранков і хотів бы войти до двору, того привітають голосно брехаючі два малы руды ратлики. Не было бы тому до сміху, як бы зробив лем єден крок далше. Псики вірно стражать двір і ціле обистя, кедь не є никого дома. Мають на старости і звірятка, што ту жытуть – курочки, пулёчки, качку з качатками, перепілки а у стайні ішці заячкі. Давають позор, жебы не пришла даяка куна, ласічка, тхірь, або даяка чуджа мачка. Дідко мать дома на дворі ай рыбничок. Він є прикритий із зеленов плахтов. Той яри ся выбрал аж під Польську граніцю до єдного села. Там суть великиы рыбники. Нахапав там малых пстружиків тай взяв їх до мотора. Перейде довгу драгу а уж є зась дома на дворі перед капуров.

– Так ём то звладнув, – спокійні собі повів дідко.

Возьме малы рыбкы, што нахапав до малой бочечкы а шупс з нима до рыбничка. Так уж лем кормити так як і остатній звірятка на газдівстві. Дідко порихтовав таке преквапління про діти, кедъ прийдуть в літі до нёго на навщіву. Но а через літні вакації приходжають до дідка діти ай з внучатами. Посмотряль на рыбник, а што не відять! В рыбнику плавають рыбкы! Выскакують догоры з воды за даякым комаром або мушков.

– Но посмотрити ся мож, але рыбник мусить быти прикрытый. Вода є небезпечна а яка є глубока! Істота, же рыбник є забезпеченый проти тым, што бы несподівано хотіли в нім поплавати, є на першім місці. Рыбкы ту можуть плавати спокійні аж до приходу зими, але діти в ниякім пріпаді, – висвітлює дідко.

Як бы то але было, кедъ бы діти не мали перегляд о тім, што роблять псики на дворі, або рыбкы в рыбничку. Дідко мать ай іншы преквапління. Мать, наприклад, посід у лісі, бо є полевник. Такий істый посід зробив ай на дворі дітём. Треба мати вшытко під контролёв. Дідко слідує звірятка в лісі, а діти звірятка на дворі. Деревяны латки на посіді позбиваны так, же на штирёх ножках є прибита драбинка, жебы ся дало вилізти горї. Сидіти ся дастъ так істо, як на дідковім посіді в лісі. Латочки прибиты на операдлі і на стрішці. Як дідко посід докончів, Тімонко го похвалить:

– Дідку, даваме ті лайк за посід а іщи собі го помалюєме або покреслиме.

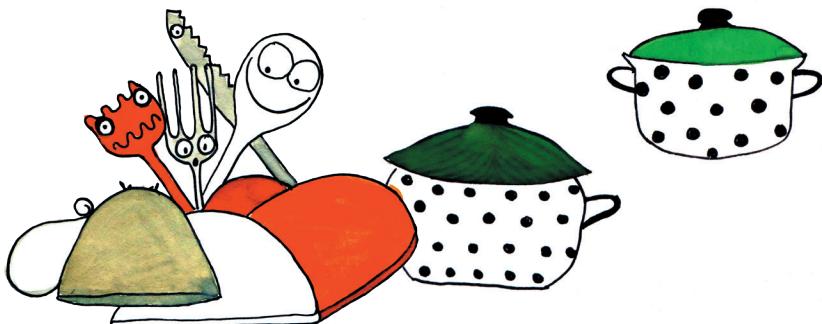
Тімонко, Біанка, Ганка і Танічка посідали на посід, **блай-васы** в руках, тай креслять. Хто як годен... Танічка є наймолодша, мать лем штири рочки і кресління ей не іде так добрі, як найстаршому Тімонкови.

– Та што то съте там покреслили? – Просить ся дідко.

– Накреслили съме там павуки, комары і рыбкы, – высвітляють дїти.

Но, уж ніч красше съте там не могли выдумати. Не понагляйтє ся з малёванём, часу є ішці велё. Вшытко нараз не мусить быти. На другый рік, як в літії прийдете, та го можете помалёвати і з фарбами, нелем з блайвасом. Я порихтую фарбы і щетці, а вы сі зробите план, што там буде на малёване. Кажду роботу треба мати допереду наплановану а добрі ся на ню приправити. Дїти прикывили. Уж мають о чім роздумовати.

Уже знате тримати в руках блайвас і креслити з ним?

Родина Пластовых і Кововых

Бабка і дідко на час одышли з дому. В їх домі зістав татко Мірко, мамка Майка, Тімонко і Біанка. Про Біанку то було досьть чудне, же пришла ку бабці і дідкові а праві їх дома не було. Біанка сі повідать:

– Як мі є тяжко без бабки і дідка, не мам ту жадну родину.

Так ся помалы мотала горї-долов по хыжі і по дворї і роздумовала што робити. Мамка була в кухні і хотіла дашто уварити. В кухні є велё вшеліячіны, дакотры веці суть і не-безпечны, главнї про малы діточки. Зато мамка давать по-зор, кедъ прийдуть до кухнї. На столі є положеный ножик, можутъ ся порїзати. Не треба го брати до рук. У горнцю ся варить поливка, а під нёв горить огень. Лем недайбоже, жебы ся приближыли дїти ку нёму. Но што мать лем тата Біанка робити... Хоче помочі мамцї, але не знатъ як. Ани мамка не знатъ. Біанка але штось обявила у шуфладцї. Суть там пріборы - ложкы, вилкы і ножики, варішкы, наберачкы, колотовцї деревяны, колотовцї з умелой гмоты, **качалніця**, желізны пучакы і велё іншых чудных настроїв. Наскладаны суть едно коло другого. Дакотры суть пометаны бодайяк, на копцї.

Біанка посмітрити на мамку:

– Ага мамко, та то ту бывати наша родина. У єдній шуфладці родина Пластовых а у другій родина Кововыў. Та тоты Пластовы суть такы тихы, же як іх беру до руки, ани іх не чути. Но тоты Кововы суть барз глучны, лем черъкають і черъкають цілый час, коли отворю іх шуфладку.

Мамка крутить головов:

– Они ся не люблять? Як ся дотулять ёден другого, аж іскры меджі нима літають. Всягды іх чути – при обіді на столі, в умывадлі, черъкають по танрох, по горнцёх. А тоты Пластовці, та то яка тиха родина. Так то мать быти, бо і мы при ідлії маме быти тихо, – наголос уважує Біанка.

Но то є уж раз так. Ай люде суть такы. Дакотрых чути аж там на другій конець села як крічатъ, а дакога не знати, же ту жыє.

Помагали съте даколи мамці розкачати тісто на пироги? Што съте при тім брали до руки?

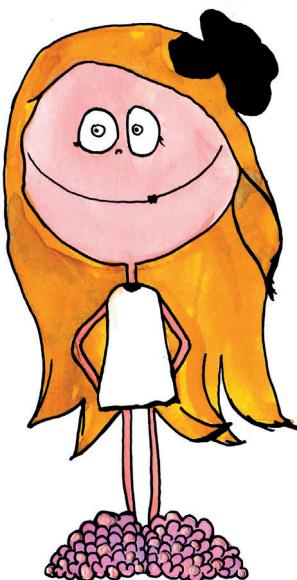
Ріжовы штрымфлі і ріскаша

В обходах може быти міліон вшелякых штрымфель – ёднофаребных ці із взорами, тонкых ці грубых, по кісткы, по під колїна, ці ай понад колїна... Просто, од вымыслу світа... Діти найбарже люблять ходити з босыма ніжкамі, а кедъ уж мають надіти штрымфлі, так найрадше мають тоты по кісткы, бо ся найлегшэ надівають. Продавачкы в обході їх клічуть – котниковы штрымфлі.

– Найліпшы суть ріжовы штрымфлі, – повідать Танічка смотрячі на бабку Марінку, яка вытягнёт з ташкы штрымфлі, што праві купила.

– Танько, якы то суть ріжовы штрымфлі?

– Быв раз такой конкурс, же котры штрымфлі суть про малы діти найліпшы або найкрасшы.

Десятьчленна порота зложена з дітей од пятёх років выберала меджі найкрасшыма і найпогодылнішыма штрымфлями тоты най-най... Кажду пару штрымфель мусили надіти, випробовать в них походити а потім записати, што на них найвеце ціняТЬ. Пришли на ряд ріжовы штрымфлі. Днуга у штрымфлях помеджі ниткы были якбы вплетены зеренки ріжы. Лем што членове комісіі тоты штрымфлі обули, такой записали до зошыта: Штрымфлі файні масірують ніжкы.

– Як нас красніі гласкаЮть... Та то якы добры тоты штрымфлі!

– Не мають хыбу. Курты, лем по кісткы, такы як діти найвеце любляТЬ. Фарбы – супер, матеріал – чіста вовна, а іші ай ріжа помеджі ниткы затканы...

Єдна пара штрымфель была чісто біла, як сніжок. Ай ріжовы зеренка были білы. Друга пара штрымфель была кремова із фіаловов смужков коло кісткы. В ній были затканы світло і тмавофіаловы зеренка ріжы.

Третя пара – із біло-жовто-зеленов смужков коло кісткы мала біло-жовто-зелены зеренка.

Так выиграли ріжовы штрымфлі, бо мали найкрасшыі ді-зайн – як фарбы, так ай взоры, а навеце, добрї масіровали ніжкы.

Пресні такы фарбы мали котниковы штрымфлі, што бабка вытягла з ташкы...

Пришов і дідко. Смотрить на бабку, смотрить на Танічку і повідать:

– Пресні таку фаребну ріжу вам днесь буду варити. В єднім горночку до білой ріжы дам чорніці, помашу маслом, вымішам, присолоджу файнім медиком а буде з того фіа-

лова доброта. Тота буде на фриштик. До другого горночка дам до білої ріжки зелений горошок і жовту тенг'ерічку. Буде то ріжа біло-жовто-зелена, а будеме єй їсти на обід з курячим мясом. Звышну ріжку зохаблю білу, приллію до ній теплого молочка і розварю. То буде **ріскаша** на вечур. Посыплю вам єй з шкоріцёв і цукрём, но а я буду їсти солену верзію. По вечери будеме вибирати, котра ріжа є найліпша. Ці tota із овоцинами, што буде на фриштик, ці обідня – з горошком і тенг'еріцёв, або розварена з молочком – ріскаша, котра буде на вечерю. Та tota выграти конкурс. Таку будеме потім фурт варити. Танічка не протестувала. Тішыла ся на ріжковий день і на ріжковий конкурс в режії ріжкового дідка Паля.

Знали бы съте уварити ріскашу?

Біанчин танець

Природа мать свой немінны законы. Пришла осінь, яка перемінила у природї літню зелену фарбу на жовту, помаранчову, червенкасту... Жывот у природї ся але змінов фареб і холаднішов хвілёв не змінив. Звірятка жыють звычайным способом, стараюць ся о свої малы, котры уж през літо дакус повыросли. Стараюць ся главні о то, жебы мали все повны брішкы. Так ся стає, же даколи ся звірячі стежкы стрічають з людзкымі.

Як звечера западать сонечко за берегы, тогды ё справный час на то, жебы ся серны і оленіці зо своїма малыма выбрали на пашу. Выходжають тихо, опатерні з ліса, жебы не дали о собі знати никому. В осени юх можеме відіти много а што ё інтересне, над віштыкима дозератъ олінь. Олінь – парогач як краль ся ани не пасе, лем гордо дозератъ на стадо цілой своёй фамелії. Так выходжають по єдно з тмавого лісика

на луку, яка освітлена іщі западаючім сонечком. Не чути ани прасканя сухих конариків. Копытка хоць тверды, але нашляпують тихо і опатерні. Даколи мусять перескочіти потічок або грубий конарсь, што їм пришов до драги. Уж помалы вшытки вышли на зелену луку. Попасають травку, гев-там підоймуть головку і посмітрять, што зашухотіло коло них в траві, або в повітрю. Може перелетів пташок, што іщі не спить в гніздочку. А може даяка выплашена мышка, або ящурка перебігла травов. Біанка з Тімонком їх споза облака бабчиной кухні зведаво слідують. Позераючи на сернячу родинку, як ся спокійно пасе, вискають од радости. Мамка закрохіть:

– Выбігнійте на двір, та там скачте і вискайте!

Два раз не треба гварити. Діти уж суть на дворі. Там збачіли вороблів під яблонёв, як собі скачутъ. Знали съте, же

вороблі, але ай іншы малы пташкы не роблять крокы, але скачутъ? Біанка є з того зачудована і зачинатъ скакати так, як вороблі. Дідко іші робить дашто на дворі і позорує притім Біанку з Тімонком:

– Та тоты вороблі ся навчіли Біанчин танець, скачутъ пресні так, як наша Біанка.

Біанка підскакує а опакує собі:

– Біанчин танець, Біанчин танець...

Як Стела з Лайков чули і віділи, же діти суть іші на дворі, такой прибігли і скакали ведно з нима. Мамка але занедов-го перерушила підскакованя:

– Посмотрите, уж і серны і олініці з олінём і малыма олен-чатами перешли цілу луку, напасли ся і ішли спати. Та і вы раз-два до постелі, – завелила мамка Майка.

– Олініця мать **оліня**, але як ся зве сернин муж?

– Но предсі **серняк**, – поготово одповідатъ мамка зведавій Біанці.

Діти ся найли, помыли і пішли до постелі. Но што то? Спа-ти ся не хоче. На дворі іші не є тма, а діти мають быти уж в постели?

– Мамко мы не годни заспати, ани Біанка ани я, – повідатъ Тімонко за обидвох.

Але мамка є некомпромісна:

– Уж съте ся набігали днесъ аж выше головы, та спийте уж! Дам вам добру раду як заспати. Што мате найрадше?

Тімонко довго не раздумовав:

– Я люблю Павлінчінога псика Елу а іші мій таблет.

- А ты, Біанко, што найвеце любиш ты?
- Я мам найрадше мамку і татка!
- Так, Тімонку, ты запреш очка і будеш раховати: єдна Ела, дві Елы, три Елы, або єден таблет, два таблеты, три таблеты і так далше... Біанка буде раховати мамки і татків: єдна мамка, дві мамки, три мамки, або єден татко, двоми таткове, трёми таткове.... Раховати будете дотогды, покы не заспите.

Но Біанка мать як фурт послїдне слово:

- Я буду раховати Майкы і Мірків....

Мамка уж ніч не повіла, лем дала палець на уста і заджмурила очі: Пссссст!

То уж Біанка з Тімонком втихли, заперли очка а мамка спокійнї вишла з дітьской ізбы, до которой уж през облачок приходжала помаленькы тмава ніч.

Як мож розознати серняка од оліня?

Slovo na put' novij knyžc'i

Male selečko na konc'u svita v jakim ne suť žadný školŷ, obchodŷ, lem paru chýž, jeden siľskýj ur'ad, avtobusova zastavka i cer'kov. Zo štyr'och stran ho lemujuť berehŷ z pastvynamy, lukamy, zzadu sa zeleňijuť lísŷ. Z velykým i rušným mistom, de je veľo motorov, ľudej, vseljakých budov sa to ne dasť porivnaty. Postavyte sa tu – v Potičkoch, tvar'ov proty sonc'u i vitru, rozľahnete ruky došyroka i zhľuboka sa nadýchnete. Čujete tot luft? Svižýj, pachňačij, možete sa rozbihnuty i volni dýchaty. Tu učujete c'ílu krasu pryrodŷ, slobodu, voľnosť i spokij...

To same čuju i ja, a čujuť to i moji dňity, jaký sa v čas'i voľných dňiv rado vertajut' domiv. Jakos skoro výrosly, rozbihly sa do svita, výštudovaly u velykim mistři. Majuť už svoji rodiný. Pryšly už i vnučata. I ony často prychodžajuť na toto najčarovniše misce na svitě. Ne zabývajut' na ňoho. No zo všýtkoho najhlavníše je, že ne zabývajut' na svij rodnýj jazýk – na rusynčinu. Bis'idovaly po rusyňský zo svojov babov, mamov, tatom, sus'ídami, kamaratamy. Bis'idujuť doteper, ne zabýly na to, ne stratyly u velykim svitě svoje – ja.

Choču mojim štyr'om dňom podákovaty, že svoji dňočký učať po rusyňský, a ne haňblať sa any u velykim mistri býty Rusynamy. Svoju knyžku choču prysvätaty pravi jim, bo ony i jich dňity – moji vnučata mi davajuť inšpiraciu i ochotu do pysaňa. Keďbý momenty zo spoločných chvíľ ne býly zapysaný, ne býlo bý any možne podílyty sa z nyma z druhýma ľudmy, dňomy, rodynamy. Veľo inšpiraciji mi daje i mij muž, kotrýj svoju bis'ídu znať prysposobyty dňačomu svitu, a svoji dumký výpovisty nezvýčajným, lem jomu vlastným sposobom. Všýtko toto treba už lem daty na papir' i ponuknutý čitateľovy, jakýj rad venuje svij čas obýčajným ľuďským, dňiským pryhodam, povným smichu, zabavý, ale aj poučiňa.

Naj pryhodŷ z mojima vnučatamy buduť na radosť iz chosenno prožýtoho času z knyžkov, napysanov jazýkom, jakým, nadíju sa,

išči cholem de-tu hovoráť rodiči iz svojima dítmy. Taksamo vir'u, že milý povídaňa sā stanuť inšpiracijov pro mnohých tých, kotrým hodnoty tradičnej rodiny ne sú čudži.

Avtorka

U ďidka na dvor’i

Pryroda začinať ožývati, dýchaty na povný pľuca. Sonečko už svityť dovše jak prednedavnom, koly býla išči zyma. Na dvor’i i v zahorodc’i už čuty veselý spivý ptaškiv, kotrý tu u nas perezymovaly. Bo totý, što odleťily do teplých krajiv, išči nazad ne pryleťily. V marcu bý to býlo išči skoro. Z prychodom jary každý perežývať velyku radosť z teploho sonečka. Radujuť s’ a všýtky žívý tvorý. Ďity i samý viďať, že choc’ je vonka išči zymno, zo zemli s’ a výpýchajúť peršy jarňi kvitký. Ne odradyť jich od toho any zyma abo sňih, kotrý išči choče dokazaty svoju sylu. No nič tomu sňihu už ne pomože, musyť s’ a výstupyty jary. A na teplo už čekajuť neterpezlyvo ďity, zvir’atka v lis’i, stromý, kvitký i trava. Ale hlavni ďidko z babkov, kotrý s’ a po dovhij zymi ne hodny dočekaty nelem tepleňkoho sonečka, ale aj svojich milých vnučat.

Ďidko z babkov žýjuť v maleňkim seľi kolo Stropkova – u veľkim domi. Dim je zato velykýj, bo u ňim išči donedavna žily i rosly ďidkový i babčyný ďity. No totý ďity výrosly i pišly do svita. Ďidko mať kolo svoho domu nevelyke gazzdivstvo, dvir i zahorodku. Ďidka i babku ľublať navščivľovaty vnučatka, kotrý bývajuť u velykim miestu, de je i velykýj ruch. Samý domý, obchodý, motorý, veľo ľudej. No jak prjduť ďity navščivyty ďidka, stratyť s’ a skoro všýtko z toho, na što suť zvýknutý z mista.

V malim selečku je tiľko domiv, jak dokopý palciv na nohach i rukach, što s’ a dasť raz-dva zrachovaty. Dokazala bý to i calkom mala ďityna, što išči ne chodyť any do školý. Ne je tu žadnýj obchod, lem jedna avtobusova zastavka. Najlipše na tim je, že ďity si vozmuť bicigel’ i možuť s’ a vozyty nelem po dvor’i, ale piduť i za kapuru. Joj, što všýtko s’ a tu dasť robyty voľniše jak u miestu. A mama ne musyť vse lem stojaty nad nyma a davaty pozor. Ale je pravda, že na ďity vse dachto zakukuje i daje pozor, što robľať. Suť to babka z ďidkom, kotrý z radosťov ľublať dozeraty na

svoji vnučatka, što bihajuť po dvor'i. Ale po dvor'i bihajuť nelem vnučatka. Mož tu zbačity aj kurkŷ z kohutom, kačkŷ z malýma kačatkam, huskŷ i pułkŷ z velykým smarkatým pułakom. Všýtko toto trymle babka z dídkom na radosť i užýtok c'iloj svojoj rodynŷ. A majuť i nevelkyu zahorodku, de išči lem nedavno dídko posadyv or'ich i štyry jabloňi. Dvi starý hruškŷ i čerešňa suť na dídkovim dvor'i už oddavna. Babka zas výsadyla na ganok do kvitnykiv krasný kvitkŷ, a popid plít što oddiluje dvir od zahorodŷ kr'ačkŷ z viničkam, egrešamy, jaforamy i malynamy. To bude dobrota, keď babka upeče malynový kolač...

Keď už dity veľo výdumujuť i ne znajuť s'a zmistyt do skorŷ, prjde na r'ad dídkove povidaňa o pryrodi. Ďidko dobr'i poznať c'iliu pryrodi. Starať s'a nelem o domašni zvir'atka, ale aj o totŷ, što žýjuť v lis'i. Sadyť ovocný stromý jak doma na dvor'i ci v zahorodi, tak i u nedalekim lis'i, žeby prynosyly plodý všýtkym dobrým ľuďom, što tady perechodžajúť.

Stromý na dídkovim dvor'i suť užýtočný nelem pro svoji solodký plodý. Na čerešňu dídko zavisyv hombalku, medži starý velyký hrušký naťah s'iťku, u kotriju dakoly pooddýchuje i babka. Dity barz ľubľať dvir i zahorodku svoho ďidka. Možuť s'a tu do sýta výhraty i výbihaty, prytim i holosniše pokričaty. Treba ale daty pozor, bo tu je i rýbnyčok, žeby do ňoho ne popadaly.

Trymle i vaša babka z dídkom na dvor'i pułký?

Pryšly do rodyný...

Stalo s'a raz na konc'u zymy take, že jeden z dídkových školárov (dídko je učiteľ), pryskov za nym a povidal mu:

– Znam pane učiteľu, že ľubite psiv a moja sestra mať psyka. Sťahujeme s'a na inše misto, ale tam zo sobov psyka vzjaty ne mož. Ne chočete sobi ho vzjaty domiv? Dídko dovho rozdumoval, ale lem dotohdý, doký psyka ne zbačiv. Býlo to male stvor'iňa z oríškovov farbov i nosykom jak kuľka. Keď ho chlopec výťah z ladičký, na dídka s'a zapozeraly zvedavý očka. Býv to ratlyk. No a dídko ne znáv povistu, že ho ne vozme. Z takov laskov na ľoho toto psýča posmotrylo, že jak už ho brav ku sobi i začav ho hlasaty, c'ílkom s'a zabýv chlopca pozvidovaty, jake mať psik meno. Až doma pryskov dídko na to, že je to mala sučka, ktorij treba daty meno. Poradcove býly takoj po ruc'i – Timonko i Bianka výbralý meno Stela, kotre s'a takoj v rodyňi ujalo. Stela sluchala na slovo. No a dídko si pro vnučata výdumav taku pryhodu:

Dachto s'a psyka zbavyv,
a ja s'a po ľoho na pošti zastavyv.
Do ladičký jem ho šturyv
i domiv – kur'erskov službov dopravyv.

Smišne to je. Timonko ne mih na jarňi vakaciji prýty do dídka a zato s'a lem furt výprošovav, što robyť Stela, de je, ci ne je holodna, abo ne mať žaždu. Tota dnešňa technika je neskutočna. Cholem pres počitač abo mobil s'a dasť viďti, jak pravi Stela verťť chvostykom, jak sobi chrumkať granulký, jak s'a vaľať po zemly a dídko ju ťahať jak dajakýj mop. Toto ťahaňa po zemly mať Stela najradše. No take poškrabkaňa za uškom týž ne je plane. Što je najhlavniše, Stela je psik domašnij, zato može býty doma na dvor'i. Ale v zymi musyť býty schovana dnuka, bo inakše bý zamerzla. Dídko povidal, že ne mať pidsadu z hruboju sersty. Stela

perebýla u ďidka i babký c’ile ľito i vos’iň, dakus pidrosla, no a na dalšu zymu s’ a stala taka dyvna vec. Vonka na dvor’i býly tr’is-kuči morozý. Tak minus pjatnadc’af stupňiv pid nulov. A tohdý to pryšlo. Babka zachranyała dalšoho ratlyka, što s’ a stratyv a nychto s’ a ku ňomu ne hlasyv. Nadarmo s’ a snažyly i mišský policajtý najty toho, komu ratlyk patryv. Male, chudeňke, výmerznute i výstrašene stvor’iňa. Ratlyk – sučka. Nychto ne znav de i jak s’ a tu vzalo. Všýtkoho s’ a bojalo, chodylo zo ſtahnutým chvostykom, nevir’aci nykomu, bojači s’ a všýtkoho. Jak kebý pryšlo z inakšej planetý. Keď ho babka prynesla domiv, býlo treba mu výdumaty meno. I výdumalo s’ a. Timonko iz svojov molodšov sestrov Biankov výrišly, že to bude Lajka. Odtohdý ſuť dva ratlyký – Stela i Lajka, dva domašni psyký členamy ďidkovoj i babčynoj fameliji. No namojpravdu, babka už dakoly ne znať, što skore robyty.

Chto zvýkne maty v ľiťi najvekšu žaždu?

Što možuť dva ratlyký robyty v domi?

Ked suť ratlyký Stela i Lajka samý doma a dídko z babkov suť v roboti, je tu vopros, što z voľným časom psykiv. Tohdý dovho, dovho nychto psykim ne povisť nič take:

– Toto ne rob! Ne chod tam! Ideš stadý, što to robyš?

Na chodbi suť papuči, babčyný loďčký i sandalý i dídkový skor'aný bokanči.

– Što bý s'a z nyma dalo robyty? – podumaly sobi Lajka i Stela.

– Ne možeme furt žuvaty lem babčyný loďčký, abo dídkový mochnatý papuči, ci ľažký skor'aný bokanči. Kebý s'a tak cholem jedný dver'i otvoryly, dalo bý s'a kus výšantyty.

Babka ne mať rada, ked psyký výskočať na postil. Išči tak stolec v kuchyne, ta to s'a dasť perebačity.

Raz s'a nahodov stalo, že s'a otvoryly dver'i z chodbý na povalu. To býlo radosty. Psyký obihly všýtky kutý. Na takij povali suť veci nezvýčajný. Odkladat's'a tam všýtko, što ne poznajuť any dity, ale any psyký. Išči že zaholovčiký, kotrý s'a ne používajúť, suť odložený hor'i na poličc'i u vaku. I babčyný vnučatka majuť na povali odložený hračký, kotrý s'a výťahujuť lem tohdý, ked dity pryjduť na prazdný. No a psyký totý pokladý objavyly. U ladičc'i býly naskladaný dŕinský gratký do kuchňi.

– Treba jich cholem pokoštovaty, ci s'a daduť požuvaty. Ložičký i vyločký suť mjahšý, ale hornočok je tverdý jak kamiň, nyjak raz s'a ne dasť rozkusaty, – rozdumuje Lajka a Stela prytakuje holosným brechotom. V dalším kutyku býv položený mich z Majčynýma ľičivýma rostlynamy.

– Teper' sme objavyly fajne ležovysko, – pobrechujuť sobi psyký, no i tak s'a začaly krututy po michu, žeby sobi jaknajlipse ľači

na totu výdumanu postílku. Dovho s'a ale ne utrymaly na jedním misc'u. Stačilo posmotryty do dalšoho kuta a už býly znova v bihu. Keď už peresmotryly všýtky gratký, pomišaly, povaryly u nych, potim poležaly, do oč im vdaryv mišok z nevýluščenov fasoľov.

– Ta to už budeme zas maty robotý, – ťišyla s'a Stela i Lajka. Býlo to robotý na c'íljý zvýšok dňa, až do času, koly ďidko z babkov prjduť z robotý. Začalo s'a var'iňa, luščiňa fasoli, kotre ne malo konc'a. Išlo to raketovov skorosťov. Psyký chočily distaty totu fasolu až do babčynoj kuchňi. Jak babka pryšla domiv, býla fasola výluščena i rozťahana po c'íljch schodoch od povalý až po dver'i, jaký velý z domu na dvir.

– Našý psyký znajuť varyty fasolu, išči sobi našly i hornočký, što s'a z nyma dakoly hrala Bianka. Ta to ne može býty ani pravda, – čudovala s'a babka. No pry tim jak viďila toto všýtko, ta bý tomu pomalý i uviryla.

– Ale raz-dva idete vonka, to što s'te tu narobyly, – hňivala s'a babka. Rada-nerada pustyla s'a do pr'ataňa zhorý až dolov po schodoch. Skončila dolov v kuchny a potim sobi s'ila na stolec. V jednim kuťi mala andulký u kľitc'i a v druhim akvarko z rýbkamy. Ta to týž zvir'atka domašni. Jedný suť tých spoločnycy ďidka i babký, a druhý taký kričači, že dakoly s'a to už ne dasť sluchaty. Išči ščasta, že i andulký z rýbkamy s'a ne rozhodly navaryty dajaku večer'u, jak psyký. Jak bý to dopalo, to nychto ne znať.

Stela z Lajkov za tot čas bihajuť po dvor'i, jak tu odrazu začnuť dzvonyty dzvoný z nedalekoj cerkvy. Stela ne može výtrymaty, žeby s'a ne prypojila svojim holoskom ku dzvonam. Ta to už nelem Bianka mať koloraturný soprán. Stela výspivuje svojim tonoňkým brechavým holosom naraz iz dzvonamy a to i try raz na deň jak dzvoný dzvoňať – rano, na obid i večur. Medžitým Lajka v svojej lasc'i ku inšým zvir'atkam prjde k ďidkovým zaja-

čikom i choče jím pocílovatý labký. Išči že totý otvorý v kľitkach suť taký malý. Ďidko už dobr'i poznať, što suť psyký za huncutý. Zato jich barz blyzko ne puščať k zajačikom. Psý suť psý a zajac'i suť zajac'i. Ďidko mať na stoli porychtovaný taňiryk zo salamov. Na stoli bývať často položena dajaka dobrota. Znajuť to i psyký. Dašto pojiv z toj dobrotý ďidko, dašto ostalo na taňiryku nedojidžene.

– Mňam, mňam, už to nychto ne dojist', – smotryť na to Stela. Mať natrenovaný výskoký do výšký. Natrenovav ju ďidko. Čim výsše pidnýmať kolečko salamý, tým výsše Stela výskakuje. I Lajka rada skače do výšký za salamov. Najradše suť, keď kolečko distanuť r'ivno do papuľký. Ďidko jich za to pohlaskať. Spokijni sobi potim povýchodžať na dečku na gavč, de je na ležaňa najľipše misce na svíti. Je to tak presní i z dítmy. Bihajuť i narozvoľikajuť vse povno hračok. Potim treba hľadaty dakoho, chto bý to všýtko popr'atav. Dakoly mamka Majka i zvýšuje holos, tak jak babka na psyký. No mamka vse i tak nakonec i pohlaskat i prytulyť dítký ku sobi.

Znate, jaký to suť skor'aný bokanči?

Timonko i joho peršŷ školškŷ vakaciji

V rodyňi ďidka Paľa s'a to odakžýva hemžyť ženamy. Ďidko mať prý sobi babku Marinku i štyry ďivočký – princezný. Jak dajakýj kraľ u pripovidc'i. Keď ďivočký výrosly stalo s'a to, že najstaršíj z nych – Majc'i s'a v jeden deň, v jeden jarňij deň v mis'ac'u marec narodyv peršŷj chlopčik do rodyný – Timonko. A to presní tohdŷ, jak slavyť svoji menyný Jozef. Ņit s'a što čudovaty, že c'ila rodyna býla jak bez sebe, bo to býv peršŷj chlopčik po dovhim čas'i, kotrýj pryošov do rodyný. No meno Jozef ne dis-tav. Timonko je dosť neobvýkle meno, ale što už, keď mamka z tatkom hľadaly inšpiraciu, nychto ne znať de. Timonko ne býv dovhho dr'ibne ďíľatko. Takoj za paru mis'ac'iv od narodžiňa s'a z ňoho stav chlopec micnýj jak buk. Roký vťikaly a Timonko ris jak z vodý. Ale to s'a lem tak hovoryť, že roste jak z vodý. V skutočnosti ris iz mamčynoho dobroho moločka. Svitlý voloský, syňi očka, šýkovnýj chlopčysko z ňoho výris, vs'ahdý ho býlo povno. Take žýve a vesele chlopja. Nosyk i lyčka mav pos'atý dr'ibnýma pestrakamy. Býv na svij vik aj barz šýkovnýj. Uže jak štyryročnýj znav skoro všýtký bukvý. Neskorše už na ruc'i začav nosyty hodynku, choc' ne býv išči školak. Čisla, kotrý zobražujuť čas býly pro ňoho možnosťov objavľovaty štos nove. Podľa hodyn napryklad, mih zbačity, što uže styh od rana zrobity, koly bude mama maty hotovýj obid, o jakij hodyňi výstupľať ľude z avtobusa na nedalekij avtobusovij zastavc'i. Veľo dalších novot mož z takov hodynkov na ruc'i objavyty.

Na nohach nosyť Timonko taký topanký, kotrý suť lem o kus menšý od mamyných. Zato Timonkový nižký raz dva vojdut' do mamyných papuč, abo do botasok. Je to velyka výhoda, raz-dva skočity do mamyných botasok, ne musyť any rozvajazovaty šnurký. Naskoro s'a tak dasť výbihnutý na dvir pered dim.

Od dajakoho času už Timonko ne je sam. Do jich rodyný pryošla

sestrička Bianka, z kotrov s'a teper musyť podílyty o svoji hračký. Ne raz s'a mus'ať i popasovaty o hračku, bo ju choče i Timonko i Bianka a presni v tu samu mynutu. Je z toho veľo raz kryk i pláč. Bianka je neustupna dítynka z holosom jakomu mamka Majka čudni hovoryť koloraturný soprán. Mamka s'a v tých holosach dobr'i význať, bo je opera spiváčka.

Tak Timonko doris do viku, koly mu už mamka z tatkou kupily tašku do školý. Do ľoj kupily všýtko, što potrebuje školák, a hlavni peršak. Timonko mav už šisť rokiv a takomu dítvakovy s'a hvaryť, že škola ho už volať. Z bukvamy i čislami s'a Timonko skamaratyv už davno. Nečudo, že mu škoľský rik zbih jak voda v potičku.

Timonko každe lito chodyť do ďidka i babký na selo. Tohdý mus'ať z mamov i tatom perejty c'iliu republiku, žebý s'a tam disatty. Ďidko z babkov majuť velykýj dim. Možuť s'a v ňim zýjty všýtky jich ďivočký. Teper už výrosly i suť z nych dospelý žený. Suť to Timonkový try tetý: Slavka, Pavlinka i Lenka. Mamka Majka je jich četverta sestra. Teta Slavka mať try ďitočký Haňičku, Taňičku i Maksa. Ďivčata suť najlipšý Biančyný kamaratký. Makso je išči maleňkýj chlopčik. Taksamo maleňka je i Valentinka, kota je ďivočkov tetý Pavlinký. No a teta Lenka išči ďitočký ne maje. Tetu Lenku micno ľubyť c'ila rodyna, a hlavni ďity.

Najlipše je to čerez ľitni mis'ac'i. Nychto s'a nygde ne ponahlať a dim je povnýj ľudej, ďitej i všeljakých zvir'atok, kotrej hoduje ďidko na radosť malým ďiľom – svojim vnučatkam.

Mať dachto z vašých kamarativ na tvary pestraký?

Býstrozajac'.sk

Timonko je znamýj výmýselnyk. Dumav, dumav, až výdumav, že založyť firmu-farmu. Nazvav ju Býstrozajac'.sk. Jedna z dídkových zajačic mala malý zajačiký a býlo ich veľo. Farma, kotru výdumav Timonko, býla na kormliňa i dovožovaňa potravý pro zajač'iv. Zajac'i ľubľať dobroty, ale ne taký jak dity. Na rozdiel od dítských solodkostej suť to samý zdravý dobroty. Tengeričaný zerenka, pšenička, granulký pro zajač'iv, pachňače s'inko, sviža morkov, abo kalerab. To je najlípsa potrava pro zajač'iv. Každý deň dva raz - rano i večur treba zajačikiv nakormyty. Dity chočili daty i mena zajačikam, ale to bý sobi i tak nychto ne zapamjatav zato, že jich po kľitkach pobihovalo veľo. No predsi s'a pro dva zajač'i mena našly. Jeden zajač c'ilýj bilýj, z očamy červenýma distav meno Kečup. Druhýj zajač, kotrý od dítnej ňigda ne utíkav i furt s'a dav pohlaskaty, tak tot distav meno Zajac Neufikavýj.

Potim býlo čuty od dítnej:

– Mij malýj, zlatýj Kečup, mij malýj, zlatýj Neutikavýj zajačik!

Na Timonkovij farmi býly zamestnaný dídko, Bianka, Hanka i Taňička. Dídko kosoť travu na zahorodi. Mať super kosačku, kotru može ovladaty i Timonko. Mať r'adnýj motor na benzyn, na r'adžiňu dvi paký a dva valcý, kotrý s'a kruťať a prytim kos'ať travu. Kosačka s'a pohaňať sama, Timonko ju vede. Je to dospravdý zabava, ale i robota pro por'adnoho chlopa. Ďívčata Bianka, Hanka i Taňička o taku robotu ne majuť interes. Proto je Timonko jak najstaršíj zo všýtkých dídkových vnučat vedúčim farmý. Po pokošiňu tráva sochne na luc'i. Robota na farmi pokračuje dale. Derevjanýj vozyk – rebryňačik prveze choc'što, nelem s'ino z luký. Vezly s'a v ňim už i dity, psyký, loptý, popký i plišový hračký. Dity tak zrobľať všýtku robotu jaka je potrebna. Pro mamku i babku je to nezvýčajne, že dity bez napomynaňa

pracujuť na farmi každýj deň, choc' lem tak, že u vozyku prveyzuť z luky svižu travu, jaku ďidko nakosyv, abo pachňače výsušene s'inko. Farma je farma. Žadať si svoje.

Uže s'te dakoly jily tengeričaný zerenka?

Chýžka pro pčolký

U ďidka na dvor'i s'a od skoroho rana majstruje. Na pidstíni suť poskladaný všeljaký latočký, meter, klynčiký, molotok, pylka i inšy nastroji. Šýkovný ďidkový ruký mir'ajúť, r'ižuť, zbyvajúť i skladajúť latku ku latc'i. Štos už tam vydno. Ďity s'a vozjať po dvor'i na bicinglu, a pozad bicingla bihať Stela z Lajkov. Ďidkove majstrovaňa pro nych ne je nyčim interesne, any zabavne.

Ale što s'a ne stalo! Derevjaný latočký naberajuť zelenu, kričaču farbu. Ďidko trymať u pravij ruc'i ščetec a u ľivij bľašanku z farbov. Ruka bihať po latočkach hor'i-dolov i farbyť jich na zeleno.

– A to je što? Ďidku, što to robyš? Što to bude, jak to dokončiš? Možeme i mý farbyty? Výzeráť to jak chýžka bez str'ichý, – pros'ať s'a ďity. Jich voprosý ne majuť konč'a.

– No, to bude chýžka pro pčolký. Taka chýžka jak tu nedaleko pid ľisom u Čurkovi. Lem tamtý chýžký majuť inakšu farbu. To suť uľi, a možuť býty belavý, červený, žovtý, bilý, ci pomarančový. Tak jak vý žýjete u svojim domi, tak i pčolký majuť svoji chýžký, kotrý pčołar'i zvuť uľi, abo aj vulyký, – výsvitluje ďidko.

Ďidko je výdumnyk i rad s'a dohvar'ať z ďitmy.

– Ta znate ďity, pčolký žýjuť v ulykach. Z ulyka výleťily, bo svita viďity choťily. Zbačily pered sobov velyku luku, povnu žovtých pupavových kvitok. To je dašto pro nych!

– A ja viďila na pupavi aj bobrunku, – ozvala s'a mala Taňička.

– Hej, aj bobrunký s'idajuť na pupavý, ale ony tam lem prys'aduť i oddýchajuť, a potim odleťať het. No a pčolký tu majuť važnu i užýtočnu robotu. Prylitajuť na mňahoňku pupavovu kvitku. V žadnim prypadi s'a ne vdar'ať, take mňahoňke prystaťa majuť na kvitc'i. Take prystaťa jim zabezpečujuť mochnatý labký, na

jaký s'a nachvače žovtýj porošok iz cvitu kvitok. Tot porošok s'a nazývať peľ. Výzerať to tak, jak bý maly obutý na nožkach papučký iz žovtýma bombuľkamy.

Sluchajuť díty, kruňať holovkamy.

– Joj, pravi kolo mene pereletila jedna pčolka, – storhla s'a dídka vnučka Haňička.

– Mama povidala, že mam alergiju na pčolký i psykiv. Ne mala bý kolo mene ľitaty. Joj-joj, ja s'a jej boju, – ohaňať s'a Hanka dr'ibnýma ručkamy.

Med od pčolok je ale zdravýj pro malý dítčeký i pro dospelakiv.

– Znaš, Haňičko, kiľko s'a totý pčolký naľitajuť, žeby sme maly jednu sklanočku medu? Litajuť po luc'i dovho-predovho. Pčolký zberajuť do sosačikiv solodkýj nektar, a na labký s'a jim nachapať i peľ. V uľi žýje i trud. Trud – to je muž pčolký. Tot ne zberať nič – any nektar, any peľ, lem s'a staráť sam o sebe, žeby ne býv holoden. Raz výleťiv trud z molodov kraľovnov pčol nad luku. Vjedno ľitajuť, obnymajuť s'a krýlc'amy, ťišať s'a jedno z druholohu. Z jich ľubvy s'a naroďať malý pčolký. Potim s'a choče trud z kraľovnov vernuty nazad do uľa. No pčolký što býly na straži → ho už ne choňať pustyty nazad dnuka.

– Tý s'a už nalitav z našov kraľovnov dosť, tu už ne maš misc'a,
– ne pustyly ho do uľa pčolký-stražkýni.

Trud jich prosyť-paňkať:

– Pusťte ňa, pusťte, prošu!

Stražkýni any čuty:

– Teper tu prylitajuť i odlitajuť lem pčolký-robitničký, ne mame povoliňa od kraľovný. Odlet' sobi na luku i zberaj solodkýj nektar z kvitok, jak druhý pčolký!

Stražkýni pustyly lem pčolký, što maly na nožkach ťažký, žovtý bombuľký z peľu. Trud po ťažkim boju zo stražkýňamysyv s'a zdaty. Takýj je žývot truda.

– Pčolký išči ne majuť dokončenu chýžku, a žeby maly de vystrostaty nový, malý pčolký, zrobyme jim novýj uľ i všýtko dokončime. Tišýty s'a buduť i pčolký, že buduť maty de žýty, i my s'a budeme tišýty, že budeme maty veľo zdravoho solodkoho medyku. Ďidko skončiv i povidaňa i robotu nad novým vulykom.

Jakoj farbý je bobrunka?

Chočeme už sonečko

Timonko z Biankov už tak chočily teple sonečko, jake bý rozhohr'ilo jich pelechatý holovký. Jar, koly ďity býly ostatnij raz u ďidka, pomynula i prýšlo ľito. Býlo dosť chladno na to, že ľitňi vakaciji s'a už začinaly. Po tých paru chladných dňoch s'a už hlavňi Bianka chočila perezleči z teplak i bundočký do trička i krasnej sukničký. Z takým oblikaňom bý už ne býly žadný problemý. Žadne vjazaňa, zipsovaňa, kapčaňa gombičok...

Babka Marinka sobi pres dovolenku pospyť skoro tak dovho jak i jej vnučata, abo cholem s'a tak tvaryť, že išči spyt'. Babka chodyť išči do robotý, ale keď mať voľno, tak sobi i ona choče da-koly dovše pospaty. Rano prýjde nenapadňi Timonko z Biankov do jej spalňi a rozdumujuť, jak bý babku zbuduť.

– Što poviš, Bibi, jak ju dneska zbudyme? Včera sme jej daly kolo holový mobil i zadzvonyly, ale što dnes?

Bianka výr'išyť: Polaskotame ju na nohach!

– Joj, joj, jooj, – holosno sa zasmijala babka.

– No ďity, podte s'a zo mnov zoznamyty i pryyitaty, – povidat' babka, što býlo pro Bianku dosť čudne.

– Chi-chi-chi, šak mý s'a už predsi pozname babko, ne musyme s'a zoznamľovaty any vitaty.

No babka týrvala na tim akfi. Pryfahla sobi obydvoch ku sobi, poobjimala jich a poc'ilovala na lyčka. Dobre rano, Bianko, dobré rano, Timonku!

– To býlo zoznamliňa?

Babka prykývla holovov. Potim už býla tak akurat zbudžena, obernula s'a ku oblaku de s'a už ukazalo teple ľitne sonečko.

Timonko potim v tychosti rozdumovav, ci babka dospravdý zabýla na to, jak s'a vitaly pry prychodi pered paru dňamy, abo to na nych lem hrala...

– Babký suť dakoly čudný, – podumav si i prys'iv si ku stolu, de jich už čekav chlieb z domašním maslom i zelenynov z babčynoj zahorodký.

Koly majuť ďity pelechatu holovku?

Ideme zberaty hrybŷ

Na druhýj deň takoj zrana znova výkuklo spoza chmarý teple sonečko. Po dovšim čas'í všýtky dospelacy i ďity výrazyly z domu ku ľisu, kotrýj je vs'ahdý dookola. Lem si treba výbraty, kotrým bokom s'a pustyty. Dnes ďidko rozhodnuv:

- Ideme na korunkivske, ideme hľadaty korunký.
- Ďidku, buduť tam kraľovský koruný, abo najdeme poklad z dukatamy? – prosyt s'a zvedavo Timonko.
- No to s'a dizname, jak tam prýjdeme, – usmichnuv s'a popid bajusý ďidko.

Do pryyrodý výražať ďidko Paľo, babka Marinka, ďity – Timonko z Biankov i mamka Majka. Majka zberať ľičivý rostlyný a dakoly jich zberať i babka. Pres ľito obydví nos'ať zo sobov do pryyrodý košký a zberajuť ľičivý rostlyný na čajiký i sirupý. Tot horbok, na kotrýj s'a všýtky výbralý, je dosť naročnýj, Timonko to jak-tak zvladať, hirše je to z Biankov. Ale ďidko mať na to dobrýj ľik. Zahrajuť s'a na malých čolovičkiv – pjaďimužykiv, kotrý idut v r'adi za sobov od najvekšoho po najmenšoho. Iduť po luc'i ku ľisu i furt sobi spivajuť. Ďidkovy to dnes ide z týma viršykamy i veselýma spivankamy barz dobr'i. Štos smišne si výdumať i takoj to i ďiľom povist'. Je z ľoho hotovýj bajkar i kompozitor muzyký. Draha je vesela a chid všýtkých ne je ľinyvýj, naspak, všýtky suť dobroj ďaký i povný sylý.

– Jak to, že sme už výšly na verch? – zviduje s'a začudovano Timonko.

– Any ne znam, jak sme tak skoro výšly na verch, – čuduje s'a aj Bianka.

Pered ďitmy s'a na ver'chu rozpristerla veličezna lučysko. Za

lukov už býv Korunkivskýj ľis. Všýtky s'a daly hlaskaty po tvary teplýma lučamy sonečka, jake už býlo vysoko i v povnij syľi jich zohrivalo. Býlo to barz prjemne. No ďidko pererušv totu milu siestu i zavelyv:

– Chto s'a choče výhr'ivaty na sonečku, zistaje na luc'i, a chto choče najty poklad, ide zo mnov do čarovnoho ľisa.

Ďity dovho ne rozdumovaly, pobraly s'a za ďidkom... Veličezný stromyska šumily, teplýj litnij vitryk rušav jich lystom. Mama s'a lem pryzerala jak ďity z malýma a ďidko z velykým košykom s'a stračaly v hlubokim ľis'i. No ne bojala s'a, bo ďidko je chlop na pravim misc'i i nígda s'a ničoho ne bojiť. To znav i Timonko i Bianka.

Syňe nebo už ne býlo zakrýte syvýma chmaramy jak ostatni dňi. Zelena luka, na kotriji zistaly stojaty babka i mamka Majka, býla jak výmaľovana všelijakýma farbam. Najčarovniša býla temna purpurova farba pamajoranu, jakýj výtvoryv na luc'i purpurove jazero. Takých jazerok býlo na luc'i vece. Čudesne býlo taksamo bile i žovte jazero a mamka Majka ho dobr'i poznala. Býlo to mýšochvostove i ľubovnykove jazerko, kotre osvitlyv jas sonečka. Tot pryrodnej obraz Majka barz ľubyť. Usvidomľuje si joho kurtýj čas – lem do odkvitnuťa všýtkykh tých rostlyn. Zato si c'iliu totu krasu zvičnyla fotoaparatom. Z mýšochvosta i ľubovnyka s'a prypapravluje čajik, no i olíj na boľači nižký. Luka žýje interesným žívotom. Jej pestrofarebný kvitký navščivlajuť i ďidkový pčolý, jaký s'a furt osvízať solodkým nektar'om, keď s'a výberuť na dovhý let. Tohdý všýtky kvitký na luc'i kričať:

– Podťte, podťte všýtky pčolký sa osvížhyti i napyty solodkoho nektar'u!

Kvitký na luc'i vjedno z nedalekým ľisom výtvoryly prekrasnu paletu všelijakých fareb lahodných pro ľudský oči, ale i pro pčol-

ký. Najduť s'a tu i rozličný motýli i chrobačiký, jaký s'a ľudej ne bojať, ukazujuť s'a jim v povníj kras'i. Zanedovho je košky povnýj všelijakých ľičivých rostlynok. Zamišav s'a tu repik, lyska z pupavý, skorocel abo rajnyk, ale i holovký trebiču.

Už perešov dajakýj čas, jak ďity vošly z ďídkom do ľisa. Tiľko što tam vošly, už jich prysla pozdravyty vovirká. Hopkala sobi z konar'a na konar i šýkovni pereskakovala ďítom ponad holovký. Išči že ju v tij richlosty styhly zbačity na stromi. Barz s'a ne chotila z nyma kamaratyty. Ľisný vovirký suť už raz taký. Totý što žýjuť v miestu v parku sobi od vas voz'muť z ruký i or'išok. Ale Ŀisným vovirkam bý našto býly or'išký od ďitej, keď majuť dosť or'iškiv kolo sebe. Ľis v tot deň tychoňko šumiv, vitryk s'a hrav iz zelenýma lystočkamy stromiv. Ptašký s'a peredbihovaly v spi-vjedno z ďitmy. Timi i Bibi teper radše stychly a už s'a nygde ne ponahľaly. Sonečko už perestalo sylno prazyty na jich malý holovký, bo s'a schovaly perednym u cholodku pid stromamy v ľis'i. Ptašký s'a týž schovaly, lem jich prekrasnýj spiv s'a ozývav c'ilým, veličezným Ŀisom. V ľis'i býv ďidko jak doma. Zato ďity any ne odbihovaly daleko od ľoho.

– No što je to tu za prekvapliňa v travi, – začudovaným holosom s'a ozvav ďidko. Ďity prybihly, a što ne viďať? V travi je schovanýj malýj rudýj hrybyk.

– Šak to je zapašok, dozaista tu kolo ľoho výris išči joho bratyk, treba ho pohľadaty. Ďity hľadajte, – povidať ďidko.

– Tu je, – kričiť od radosty Timonko.

– A tu je dalšíj, mať krasnýj rudýj kalapyk i tučnu nižku, – radauje s'a Timon.

– Ďidku, a suť dobrý na jidžiňa i inakšý hrybyký? – poprosyla s'a Bianka ďidka.

- Pravi jem dajaký našla, – od radosty sobi pidskočila Bianka.
- Ta tý našla kur'atka, totý suť najsmačnišý v jašnic'i. A dobrý suť aj do polyvký, – výsvitluje ďidko.

Ďity any ne zbačily a košyký maly povný hrybykiv. Pomalý s'a už začaly tišty na smačne jidlo z hrybykiv. Lem išči výjty z toho čudesnoho ľisyska. Bianka radše any ne pidnymala holovku do horý, taký výsočezný býly stromý nad ľov. Býly jak obrý a Bianka taka dr'ibna, jak male ptašatko. Ďidko vzjav jej male ručiča do svojoj dolony a ona býla ista, že stežka, po kotriji s'a pustyly domiv, výjde rivno na zelenu luku, z ktoroj prysly. Znala, že tam už najde mamku i babku. Presní tak s'a i stalo. Prez stromý presvitaly sonečný luči a dity už znaly, že luka je blyzko. Hor'ačka zo sonc'a jich skoro omoročila, jak výšly z ľisa. Skorostov vitra s'a rozbihly ku babc'i i mamc'i, a ďidko s'a ponahľav za nyma. Timonko v tim momenti zabýv už i na to, že býv v ľis'i a takoj výrukovav na mamku, že už je holoden a že choče palačinký. To už začala nekonečna spivanka o palačinkach a prydala s'a už i Bianka. Spivanka ne mala konc'a-kraja a lem s'a povtor'ala: palačinký, palačinký, palačinký...

- Našto sme potim nazberaly totý hrybý, keď tu čuju lem palačinký. No ta na mačanc'i z hrybiv sobi posmakujeme mý z babkov, – naholos rozdumuje ďidko.

**Mať aj vaš ďidko bajusý i je dobroj ďaký? Už s'te dakoly viďi-
ly v ľis'i abo v parku vovirku?**

Bianka všýtkých barz ľubyť

Bianka, tak jak i ostatní díty mať svoju rodynu, jaku tvoryť mamka Majka, tatko Mirko i staršíj brat Timonko.

Mamko, mam ťa rada, mamko barz ťa ľubľu, – opakuje dovkola Bianka. I mamka Majka ju mať rada i hvaryť jej to same. Bianka choc' mať lem pjať ročkiv, rada pomahať svojej mamc'i. Jej ručký suť šýkovný ne lem do roboty, ale i na inše. Nychto ne znať, što je to trojrodyne objaťa. Znať to lem Bianka, bo ona to výdumala. Samoperše s'a zavisiť tatkovy Mirkovy na šýju, a potim už volať mamku Majku:

– Mamko, podľ ku nam, bude to trojrodyne objaťa. Mamka s'a z radosťov prydast k nym. Od šťastia všýtky troje sviňať jak sonečka. No Bianka choče, žeby s'a prydav aj Timonko i kliče ho:

– Timi, podľ, bude to četverorodynne objaťa.

Timonko na ňu posmotryv z našýroko otvorenýma očami: Što lem tota Bianka zas' výdumuje...

Timonko je už školak. Ne vydyť s'a mu to až take zabavne. Lem posmotryv na nych i radše s'a dale bavyv z dvoma malýma psychamy, kotrý spokojno kolo ľoho pidskakovaly i verťily chvostyky. Z nyma sobi výdumať ľipšu zabavku. Bude s'a z nyma špacirovati po seľi i cvičity jich. Bianka s'a išči kuščok výtišovala z prytomnosti mamký i tatka. No tatko potim pererušyv trojrodyne objaťa i začav s'a venovaty roboti na dvor'i. Mamka sobi vzjala Bianku na ruky, tuho ju výobjimala i povila:

– Tak, a nakonec meňi zistav Čornýj Petro v rukach, vlastni – Čorna Petra. A maju tak mnoho roboty...

Bianka ne znala, čom pravi Čorna Petra, no čula z objaťa mamčiny lasku i toto jej v tij chvíli stačilo ku šťastiu.

Ľubyte špacirovaty z kamaratamy?

Preťeký na bicigľach

Najlipšie na skorim raňi je rozruch, kotrý zrobys dídko, lem što s'a objavyt na dvor'i. Pozad toho, jak zrobys frýštyk svojim vnučatkam, ide kormyty zvir'atka. Čuty zvuky, kotrý doma dity níga ne čuly. Same hav-hav, ki-ki-ri-kiiii, kot-ko-daaak, kač-kač... Kr'ačuť i andulký. Tycho suť lem zajačiky, kotrý kričať i piščať lem tohdý, keď nahodov vtečuť z kľitký a dídko jich chapať po dvor'i. Tohdý suť v pohotovosty aj dídkovy psyky. V tim momenti suť prýpravleny na majstrovstva v bihu domašnich zvir'at po dvor'i. Perebihajuť s'a dvi družstva - zajačiky i psyky. Jak bý dídko preťeký ne zastavyv, tažko povisty jak bý dopaly. No dídko je rozhodc'a jak s'a patryť, tad býv dakoly fotbalista aj preťekar v bihu na dovhý a korotký trasý. Keď dídko nakormyť všýtky zvir'atka, na dvor'i nastane tycho.

Ale tychota ne trymať dovho. Ruch nastaje, keď s'a zobudiať dity. Frýštyk ne zabere veľo času, treba vývzhyty každu možnu chvíľku na dvor'i, bo poobidi už zvýkne prýjty burka, abo cholem slabýj dodžik. Dity takoj po frýštyku výťahujuť bicigľi, farebný kužeľi, a prekažkova draha je prýpravlena. Ku Timonkovy i Bianc'i prýde z času na čas i kamarat Tobias. Tot mať týž bicigeľ a už suť tu troje preťekar'i. Tobias mať šisť rokiv, zanedovho pide do školý. Suťaž v bicigľovaňu s'a može začaty. Každýj choče býty peršýj a maty zlatu medajlu. Zakaždým s'a suťaž končiť tak: peršýj je najstaršíj – Timonko, druhýj Tobias a treťa mala Bianka. No a po preťekoch je na dvor'i zas mnoho kryku. Kričať všýtky dity a išči psyky s'a hlas'ať holosným brechotom. Babka to už ne može sluchaty a snažyť s'a tot gr'avk zastavyty:

– Perestaňte s'a už hadaty!

Tobias s'a takoj na to ozve:

– Šak mŷ s'a ne hadame, mŷ r'išyme lem protestý.

Babka začudovaňi pokrutyť holovov, keď čuje Tobiasa. Preteky pokračujuť, rano s'a prehupne do poľidne, dity dale pretekajúť i prytim holosno kričať. Išči ščasta, že v okolic'i ne mať nychto malu dítynu, kota bý chočila spaty.

Babka zas napomynať:

– Ne kričte tak holosno!

Timonko pravi sam pretekať na čas, sydyť na bicigľu a Tobias oznamľuje babc'i:

– Mô kričime zato, bo mô sme Timonkový fanušikove.

Je to všetko jakos naspak. Zvir'atka jak nakormlený, ta spokojno sobi s'aduf i oddychujuť. No a dity, keď jich dôidko nakormyť, ta naberať energiju i ne znajuť s'a zastavyty. Skačuť, bihajuť, kričať. Je to na zadumaňa.

Što najčasťiše jiste na frýštyk?

Bocan, žabký i korovký

Býlo neskore popoľidne. Pravi s'a nad selom perehnala ľitňa bur'a. Chmarý s'a už skoro všýtký porozchadžaly i výkuklo teple sonečko. Je ľito. Teplýj dodžik ne býv nykomu nepryjemnýj, skorše naspak. Dobr'i osvižýv vozduch, travu, kvitký i všýtku pryrodu. Kapký dodžu s'a lem tak blyskaly na lystočkach travý i v holovkach kvitok. I korovkam, kotrý s'a pasly i počas bur'i na luc'i, to zrobilo dobr'i. Cholem totý otravný muchý na čas zahnala bur'a, bo furt lem s'idaly korovkam na chýrbet, dakotrý s'a odvažyly kolo očej, no a totý najsmišší s'idaly aj kolo papuľký.

Ďity výšly po dodžu na drahu i perechodžaly sa po ňij. Luka, na ktorij s'a paslo može aj sto korovok, nachodyla s'a pravi nad drahov. Ďity z interesom pozorovaly, jak s'a korovký pasuť, prycim s'a rušajuť z mista na misto.

Korovký suť odakzýva nespokijný tvorý. Na paši hľadajuť furt lem dašto najvýberaňiše. I teper, po dodžu hľadaly lem totý naj-smačnišý steba travý. Dakoly suť barz čutlyvý na pachý, hlavní keď jim vitor zaduje solodkýj pach hrušok abo jablok. Tohdý s'a už ne hodny strymaty na jednim misc'i. Ale korovkam smakujuť i malyný abo čornic'i. Any nahodov jim ne vadyť, že kr'aký z malynamy abo čornic'amy jich pošopajuť. Ďidko výsvitluje:

– Dakoly može korovka distaty i meno. Malyna, abo Jahoda. To s'a ale stavať lem tohdý, keď ju ľude chovajuť lem jednu – doma u stajny. Korovký na paši ne majuť mena. Chto bý výdumav prosto korov mena, na to bý ne stačiv any špecialnýj korovjačij kalendar.

Naraz pryleťiv na kraj luký bocan. S'iv sobi rivno ku korovkam. Potim s'a brodyv u výsokij travi, pidnymav dovhýj pomarančovýj dzjobak. Holovku schýľav dolov do travý, jakbý dašto hľadav. Ďity suť dosť mudrý na to, žeby znaly, že po dodžu je

v travi mnoho chrobačikiv, dodživok, žabčat i inšých dr’ibných zvir’atok i chrobačikiv.

– Najsmačnišý suť žabký, ale ne pro ďity, ale pro bocana, – výsvitluje Bianka.

Bocan chodyť po travi i mudro pokývkuje holovkov.

– Može rachuje korovký, – povidať ďidko.

– Hm-m, to je interesne, že jich rachuje, – zadumala s’á Bianka i začinať rachovaty i vna.

– Jeden, dva, try... jedenadc’at, dvanadc’at... to s’á v žadnim prýpaďi ne dasť zrachovaty, – zachmuryť s’á Bianka.

Trava je išči mokra od dodžu, a Bianka jak spravna peredškoľarka znať viršyk o bocanovy i žabc’i. Spustyť deklamovaty:

Kračať bocan, kračať,
v mlačc’i nohý mačať.
Krok za krokom perechodyť,
raký, žabký tu nachodyť.

Bianka prodovžuje veselo dale deklamovaty. Prydajuť s’á k ďijí kamaráta – školak Timonko i školkarký – Hanka z Taňičkov.

Takýj dodž mať i svoji výhodý. Umýje bocanovy nožký, i krovjači kopýtko s’á por’adní očistať od bolota.

– To s’á potim chodyť po mňahoňkij travi jak po peryňi, – výsvitluje mamka korovka svomu teľatkú, a vno s’á jij dotuluyť ružovov papuľkov.

Tak sobi to všytko výsvitlujuť ďitočký medži sobov, keď uviďať korovký iz teľatkamy blyzko sebe. Je barz interesne pozorovaty korovký jak s’á pasuť i teľatka, jak naslídzuť svoji mamký-korovký.

Čom kr’aký z čornic’amy korovký pošopajut?

Hľadať s'a mamka

Ked' prychodyť večur, tohd'y ne je išči c'ilkom tma, ale ne je už any dobr'i vydno. Včera s'a už blyžýlo ku r'adnij tmi. No Bianc'i to býlo jedno. Ona s'a ničoho ne bojiť. Ona je smile ďivčatko, kotre ne mož ne registrovaty. Aj medži ďitmy ju vse najvece čuty. To značiť, že aj ked' ju pry sobi ne vydyte, možete ju čuty, a to dakoly až barz dobr'i. Holosok mať micnýj i zvučnýj, že ju často čuty až na horbok, jakýj nazývajuť Čurkiv. V tot pidvečur ju ale ne býlo any vydno, any čuty. Ďity s'a bavyly na dvor'i a ďidko na nych davav pozor. No ale s'a stalo, že Bianka s'a v tychosty z dvora výtratyla, što ďidko ne zbačiv. Výbrala s'a hľadaty mamku Majku.

Čurkiv je čarovnýj horbok, ne velykýj, ne malýj, ne výsokýj, ale i ne nyzkýj. Takýj akurat. No a čarovnýj je zato, že na ňim rostúť ličivý rostlyný, kotrý mama Majka zberať na čajik. Taka matery-na duška napryklad veľo raz pomože ľudom na regeneraciju tila a často aj dušy. Puť na Čurkiv vede od ďidkovohho domu až po Pavlinčynu chýžku. Pavlinka je Biančyna teta – sestra mamký Majký. U svojij chýžci žýje z ujkom Miškom i maleňkov Valentíkov. Mamka s'a pravi v tot večur vjedno z babkov výbrala tým bokom, de bývala Pavlinka. Chotily ju navščivyty. Za puťov do tetý s'a išči zastavľaly i hev-tam nachodyly i zberaly ličivý rostlyný na čaj. Zberaly lem taký, što býly dosť výsoký i býlo jich dobr'i vydno. Je jasne, že chotily z nych na rano zrobity smačnýj čajik. Tma s'a už z neba r'adni tyskala.

Stežka na Čurkiv je čarovna, hlavni v čas'i, ked' s'a zmer'kať. Treba ju perejty tak, že napered s'a ide po asfaltovij draz'i kolo domiv. Ne je jich veľo. Bianka poznaf každoho, chto v nych bývať. V posledním domi, c'ilkom na konc'u pid Ľisom mať dvoch malých kamarativ, a potim už ne je nič lem potičok. Malýj potičok na konc'u ulic'i je mistom, de s'a dasť por'adni zabavyty.

Dast' s'a tam postavyty i mala vodna hať. Dakoly, keď je tam vece ďitej s'a stane, že v tim potičku je malo kamiňa. To je dosť čudna vec. Tohdý nastavať boj o kamiňa, hlavni o toto vekše. Maty bicigel i perechodyty z nym pres potičok tam i nazad – to je vam super vec. Po takij zabavi prychodžaly domiv jak z pretekiv Reli Dakar. Býly c'ilý od bolota, kotre na nych zaschlo i výzeraly jak egiptský mumiji. Čistý býly lem na tých mistach, kotrý býly zakrýty tričkom, abo kraťasamy. Raz, keď s'a vernuly z takoj bicigľovoj akciji od potička, mamka Majka ne mohla zistytý, čiji bicigľi ďity prychahly domiv, taký býly zaboločený. Tam už ne býlo pomoči, lem sylnýj prud vodý iz šlaufu na bicigľi, a na ďity prud vodý zo spýrchý. No a za tým potičkom je stežka do ľisa. Koloňo suť košatý verbý i výsoka tráva pid nyma. Po paru krokokh s'a už stežka rozdieluje. Tota vľivo vede do ľisa. Ďity tam dakoly chodať zberaty hrybý. No a jak s'a pustyte doprava, to dražka vas zavede na veličeznu luku.

A sme pry tim, de sme býly na začatku. V tot skorýj večur, koly s'a Bianka výtratyla z dvora, pryšla pravi ku tomu potičku, de tak ľubyly perechodyty na bicigľoch i perebrodyla ho. C'ilkom sama s'a výbrala po stežc'i, jaka s'a skručala doprava. Jakbý pišla doľva, ta bý pryšla do ľisa, a to už bý býla načisto tma. No nadumala s'a pity tam, de býla tota veličezna lučysko. Pišla kus dale, no neviďila tam nykoho. Tma s'a už vs'ahdý tyskala a to nelem ku ľisu, ale už i na luku. No Bianka na to ne dumala. V holovc'i mala lem jednu dumku – a to najty mamku Majku. Taka mala divočka, a taka velyka luka. No a nad lukov belavo-čorna farba prychodžajučoj noči dovkola. Bianka je ale šýkovne i smile ďivčatko. Nižký i ručký mať šýkovný, očka i uška býstrý. Any nahodov sobi ne podumala, že bý tam mih prjpty i zlýj vovk z prypovidký, kotrýj str'ityv male ďivčatko Červenu šapočku. Bianka s'a vovkiv ne bojiť. Jak bý i mohla, taď didko je poľovnyk. Vovkovy bý didko doraz výporošýv kožuch, jak bý pryšov blyzko ku Bianc'i.

Pamjatať, jak jim dídko raz povidav:

– Ďity, vovka s'a ne musyte bojaty, vin s'a takoj výpološať, jak išči lem na daleko čuje pach ľudej. Vtíkať ťisamy, dolynamy, lukamy, žebý ho nychto ne zbačiv.

Toto sobi Bianka dobr'i zapamjatala. Kus s'a bojala, ale lem toho, žeby ne zakopla o kamiň i ne upala na zemľu. Stežku na verch luky perešla bez ťažkostej, lem išči najty mamku. Smotryla dovkola, any ne kričala, any ne plakala. Za kurtu chvíľku zbačila nedaleko dvi postavý.

– Naisto je to moja mamka, mušu ju prekvaply, – podumala sobi Bianka.

Zakradovala s'a pomalým, týchým krokom. V jednim momenťi s'a mamka posmotryla na nebo, de už býlo pomalý vydno i zvizdočký. V tim momenťi Bianka pryskočila skokom malo-ho serňatka i chopyla s'a mamčných nih. Obydvi zvyskly od radosti a mamka išči aj od prekvapliňa. Babka býla o dva-try kroký od nych dale a i ona zistala nemalo začudovana:

– De s'a tu tota dítyna vz'ala? Ona s'a jednoducho ničoho ne bojiť. Tomu s'a hvaryť odvaha.

– Dakotrý ľude s'a ku odvažnomu činu dohvo prýpravľujuť, tverdo trenujuť a naša Bianka to mať, vydyť s'a, v krovly, – tak sobi totu Biančynu nočnu ekspediciju výsvitlyla mamka Majka.

– Moja krov ne je v por'adku? Mamko, što mam v krovly? – Prosyť s'a Bianka mamký. Ale to už všýtky try išly veselým krokom, a Bianka jich odvažni, bez strachu vela nazad po stežc'i do dídkovohho domu.

Je u vašij okolic'i dajaka vodna haf? Znate, na što služyť?

Odkladame si večur hračký

Pomalý s'a stmyvať. Ďity to ňigda ne čekajúť, ale furt pryjde tot čas, koly mamka zavelyť:

– Ide s'a spaty!

Je jasne, že v tim momenti nychto ne jde rivno do posteľi. Ked už je, napryklad, uvarena solodka krupicova kaša, mamka holosno zakričiť:

– Ďity, večer'a, umýty ručký, a podme ku stolu!

To už ďity vtíkajuť do kupelňi a z velykov radostov mýdlať ručký. Je to zabava, keď voda pýrskať vs'ahdý dovokola. No a kaša smakuje furt, choc' bý ju mamka varyla každý deň. Raz je posýpana škoric'ov, potim iz kakaom, no a dakoly jej mamka ozdobýť aj malynamy, abo jahodamy z babčynoj zahorodký. Br'išký s'a napovňať, nychto už ne je holoden. Všýtko ostatne s'a zvladať lehše, dokonc'a i take pr'ataňa hračok. Ked je napryklad rano, Bianka povisť babc'i:

– Babko, keď daš plachtu na postiľ, všýtky hračký na ťu pryleťať.

To s'a ale staje rano. Večur prychodyť do chýžŷ čudesnýj bager. Abo je to žer'av? To presni nychto ne znať, bo je nevydyteľnýj. Ale normalní rušať z diškovov rukov, Biančynov i Timonkovov ručkov. Naberať hračký a povidať hrubým holosom:

– Všýtky hračký raz-dva do ladičký!

Hračký rado-nerado putujuť na svoji misc'a u ladičc'i. Tak to je každý večur. Výnatok tvor'ať panačiký z hrý Človeče ne hňivaj s'a. Ony s'a dajuť do kopký i čekajúť na tmu, kota prychodžať až večur. Stojat jak vojačiký i suť tým interesný, jak stojat v r'adi jeden kolo druhoho. A išci interesniše je, jaký majuť všelijaký farbý – belavý, žovtý, červený i zelený. V každim družstvi jich je

po šisť. Pres deň, keď s'a z nyma hrajuť ďity, abo ďidko z babkov, suť panačiky jak nepryjateľi. Traflajuť s'a, vyšmar'ujuť s'a zo svoho misc'a, pereskakujuť jeden druhoho a furt s'a po svojej draz'i ponahľajuť, vťikajuť jeden pered druhým. Je to podobne, jak keď s'a ďity nahaňajúť – jimajuť jeden druhoho. No hru na jimanký s'a mož hraty len na dvor'i. V chýži bý s'a to skončilo plano. Potom príde večur a z nepryjateľov – panačikov s'a stanúť príjateľi. Stojat jeden kolo druhoho, operajuť s'a o sebe. V tom čas'i ďity už výkupaný a už ležať v čistej postiľc'i. Medžitým išči vbihne do chýžký, de splať ďity, maleňke psyča Lajka, kota barz ľubyť hru z farebnýma panačikami. Ona mať ale inšy pravyla. Hrať s'a len sama, samoperše oňuchuje všetkých panačikov svojim malým ňufačkom. No skoro zbačiť, že po žadnim mjasku ne pachnuť. Distane napad, že farebných panačikov kus peremísť. Kružiť kolo nych ňufačikom a laskotať jich po holovc'i i po br'išku. Panačiky – vojačiky s'a tohdý iduť povalaty od smichu, až s'a da-kotrý poperevertajúť. Take laskotaťa to je vam taka vec, že s'a prí tim ne dasť výtrymaty na jednim misc'u a v nyjakim prypaďi ne mož rivno stojaty. Tak dakoly farebný panačiky zistanuť ležaty perevernutý až do rana. Bianka rano vstane i jak zbačiť popere-vtaných panačikov, takoj ide za ďidkom i za babkov:

– Ale ja jem vam babko i ďidku večur povidala, že bý ste s'a už z panačikamy ne bavyly. Všetkých ste povalaly! Chto len jich teper popr'atať?

To ale Bianka ne znala, že Lajka s'a išči večur fajni výbavyla a zato všetký panačiky zistaly povalaný po zemly. Može i tot bager što spr'atuje hračký zabýv abo ne znav, že i spoločenský hrý patr'ať na večur do ladičký. To bý bager ale musyv maty taku miniložku, z kotrov bý naberav tých dr'ibných panačikov, že bý i ony večur mohly spokojno oddýchovatý na svojim misc'u jak i ostatní hračký.

Na kotrých misc'ach s'a zvýknut ďity laskotaty?

Mame doma rýbký

Drahu od dvoru dílyť derevjana kapurka. Chto bý s'a zjavyv za brankov i chotiv bý vojty do dvoru, toho prvytitajuť holosno brechajuči dva malý rudý ratlyký. Ne býlo bý tomu do smichu, jak bý zrobyv lem jeden krok dalše. Psyký virno stráža dvir i c'ile obýšta, keď ne je nykoho doma. Majuť na starosty i zvir'atka, što tu žýjuť – kuročký, pułočký, kačku z kačatkamy, perepilký a u stajny išči zajačiký. Davajuť pozor, žeby ne prysla dajaka kuna, lasička, tchir, abo dajaka čudža mačka. Ďidko mať doma na dvor'i aj rýbnyčok. Vin je prýkrýtýj iz zelenov plachtov. Toj jary s'a výbrav až pid Poľsku hranic'u do jednoho sela. Tam suť veľký rýbnyký. Nachapav tam malých pstružykv taj vzjav jich do motora. Perejde dovhu drahu a už je zas doma na dvor'i pered kapurov.

– Tak jem to zvladnuv, – spokijni sobi poviv dídko.

Voz'me malý rýbký, što nachapav do maloj bočečký a šups z nyma do rýbnyčka. Tak už lem kormyty tak jak i ostatní zvir'atka na gazdivstvi. Ďidko porychtovav take prekvapliňa pro dítyn, keď prýjdut v litri doňoho na navščivu. No a čerez litri vakaciji prychodžajuť do dídka dítyn aj z vnučatamy. Posmotrať na rýbnyk, a što ne viďať! V rýbnyku plavajuť rýbký! Výskakujut dohorý z vodý za dajakým komarom abo muškov.

– No posmotryty s'a mož, ale rýbnyk musyť býty prýkrýtýj. Voda je nebezpečna a jaka je hluboka! Istota, že rýbnyk je zabezpečený proty tým, što bý nespođivanou choſily v ňim poplavaty, je na peršim misc'i. Rýbký tu možuť plavaty spokijni až do prychodu zymý, ale dítyn v nyjakim prypadí, – výsvitluje dídko.

Jak bý to ale býlo, keď bý dítyn ne maly perehľad o tim, što roblať psyký na dvor'i, abo rýbký v rýbnyčku. Ďidko mať aj inšý prekvapliňa. Mať, napryklad, pos'id u lis'i, bo je poľovnyk. Takýj istýj pos'id zrobyv aj na dvor'i diľom. Treba maty všýtko pid kontro-

lov. Ďidko sleduje zvir'atka v ľis'i, a ďity zvir'atka na dvor'i. Devjaný latký na pos'idí pozbyvaný tak, že na štyr'och nožkach je prýbyta drabynka, žeby s'a dalo výlizty hor'i. Syďity s'a dasť tak isto, jak na ďidkovim pos'idí v ľis'i. Latočký prýbytý na operadli i na str'išc'i. Jak ďidko pos'id dokončiv, Timonko ho pochvalyť:

– Ďidku, davame ti lajk za pos'id a išči sobi ho pomaľujeme abo pokreslyme.

Timonko, Bianka, Hanka i Taňička pos'idaly na pos'id, blajvasý v rukach, taj kreslať. Chto jak hoden... Taňička je najmolodša, mať lem štyry ročký i kreslňa jej ne ide tak dobr'i, jak najstaršomu Timonkovy.

– Ta što to ste tam pokreslyly? – Prosyť s'a ďidko.

– Nakreslyly sme tam pavuký, komarý i rýbký, – výsvitlajúť ďity.

No, už nič krasše ste tam ne mohly výdumaty. Ne ponahľajte s'a z maľovaňom, času je išči veľo. Všýtko naraz ne musyť býty. Na druhý rik, jak v ľiťi prýjdete, ta ho možete pomaľovat i z farbam, nelem z blajvasom. Ja porychtuju farbý i ščetc'i, a vý si zrobite plan, što tam bude namaľované. Každu robotu treba maty dopredu naplanovanu a dobr'i s'a na ňu prýpravyty. Ďity prýkývly. Už majuť o čim rozdumovatý.

Už znate trymaty v rukach blajvas i kreslyty z nym?

Rodyna Plastových i Kovových

Babka i dídko na čas odýšly z domu. V jich domi zistav tatko Mirko, mamka Majka, Timonko i Bianka. Pro Bianku to býlo dosť čudne, že pryšla ku babc'í i dídkovy a pravi jich doma nebýlo. Bianka si povídala:

– Jak mi je ťažko bez babký i dídka, ne mam tu žadnu rodynu.

Tak s'a pomalý motala hor'i-dolov po chýži i po dvor'i i rozdumovala što robyty. Mamka býla v kuchny i chočila dašto uvaryty. V kuchny je veľo všeljačiný, dakotrý veci suť i nebezpečný, hlavňi pro malý dítčeký. Zato mamka davať pozor, keď pryjduť do kuchni. Na stoli je položený nožik, možuť s'a por'izaty. Ne treba ho braty do ruk. U hornc'u s'a varyť polyvka, a pid ľov horyť oheň. Lem nedajbože, žeby s'a pryblyžýly dity ku ľomu. No što mať lem tota Bianka robyty... Choče pomoći mamc'i, ale ne znať jak. Any mamka ne znať. Bianka ale štos' objavyla u šufladc'i. Suť tam priborý - ložký, vylký i nožký, var'išký, naberačký, koltovc'i derevjaný, kolotovc'i z umeloj hmotý, kačalnic'a, želizný pučáký i veľo inšých čudných nastrojiv. Naskladaný suť jedno kolo druhoho. Dakotrý suť pometaný bodajjak, na kopc'i.

Bianka posmotryť na mamku:

– Aha mamko, ta to tu bývať naša rodyna. U jednej šufladc'i rodyna Plastových a u druhej rodyna Kovovýv. Ta totý Plastový suť taký tychý, že jak jich beru do ruký, any jich ne čuty. No totý Kovový suť barz hlučný, lem čer'kajuť i čer'kajuť c'ilýj čas, koly otvor'u jich šufladku.

Mamka krutý holovov:

– Ony s'a ne ťublať? Jak s'a dotuľať jeden druhoho, až iskrý medži nyma litajúť. Vs'ahdý jich čuty – prý obidži na stoli, v umý-

vadli, čer'kajuť po taňiroch, po hornc'och. A totý Plastovc'i, ta to jaka tycha rodyna. Tak to maľ býty, bo i my pry jidli mame býty tycho, – naholos uvažuje Bianka.

No to je už raz tak. Aj ľude suť taký. Dakotrých čuty až tam na druhýj konec' sela jak kričať, a dakoho ne znaty, že tu žýje.

Pomahaly s'te dakoly mamc'i rozkačaty ťisto na pyrohý? Što s'te pry tim braly do ruky?

Rižový štrymfli i riskaša

V obchodach može býť milion všeljakých štrymfel – jednofarebných ci iz vzoram, tonkých ci hrubých, po kistký, popid koľina, ci aj ponad koľina... Prosto, od výmýslu svita... Ďity najbarže ľubľať chodyty z bosýma nižkam, a keď už majuť nadity štrymfli, tak najradše majuť totý po kistký, bo s'a najlehšie nadívajúť. Prodavačký v obchodi jich kličuť – kotnykový štrymfli.

– Najlipší suť rižový štrymfli, – povedať Taňička smotrači na babku Marinku, jaka výťahuje z tašký štrymfli, što pravi kupyla.

– Taňko, jaký to suť rižový štrymfli?

– Býv raz takýj konkurz, že kotrý štrymfli suť pro malý ďity najlipší abo najkrasšý.

Desaťčlenna porota zložena z ďitej od pjaťoch rokiv výberala medzi najkrassýma i najpohodlnejšýma štrymfiami totý najnaj... Každu paru štrymfel musyly nadity, vyprobovať v nych pochodyty a potom zapysaty, što na nych najvece c'iňať. Pryšly na r'ad rižový štrymfli. Dnuka u štrymfliach pomedzi nytky býly jakbý vpletenejzerenký rižy. Lem što členove komisiji totý štrymfli obuly, takoj zapysaly do zošýta: Štrymfli fajni masirujuť nižký.

– Jak nas krasni hlaskajuť... Ta to jaký dobrý totý štrymfli!

– Ne majuť chýbu. Kurtý, lem po kistký, taký jak ďity najvece ľubľať. Farbý – super, material – čista vovna, a išči aj riža pomedzi nytky zatkana...

Jedna para štrymfel býla čisto bila, jak sňížok. Aj rižový zerenka býly bilý. Druha para štrymfel býla kremova iz fialovov smužkov kolo kistký. V ľij býly zatkaný svitlo i tmavofialový zerenka rižy.

Treťa para – iz bilo-žovto-zelenov smužkov kolo kistký mala bilo-žovto-zelený zerenka.

Tak výhraly rižový štrymfli, bo maly najkrassšíj dizajn – jak farbý, tak aj vzorý, a navece, dobr'i masirovaly nižký.

Presni taký farbý maly kotnykový štrymfli, što babka výťahla z tašký...

Pryšov i ďidko. Smotryť na babku, smotryť na Taňičku i povidat:

– Presni taku farebnu rižu vam dnes' budu varyty. V jednim hornočku do biloj rižý dam čornic'i, pomašču maslom, výmišam, prysolodžu fajným medykom a bude z toho fialova dobrota. Tota bude na frýštyk. Do druholho hornočka dam do biloj rižý zelenýj horošok i žovtu teneričku. Bude to riža bilo-žovto-zelena, a budeme jej jisty na obid z kur'ačim mjasom. Zvýšnu rižu zochabľu bilu, prylliju do ľoj teploho moločka i rozvar'u. To bude riskaša na večur. Posýplu vam jej z škoric'ov i cukr'om, no a ja budu jisty solenu verziju. Po večery budeme výberaty, kota riža je najlipša. Ci tota iz ovocynov, što bude na frýštyk, ci obidňa – z horoškom i teneric'ov, abo rozvarena z moločkom – riskaša, kota bude na večer'u. Ta tota výhrať konkurz. Taku budeme potim furt varyty. Taňička ne protestovala. Ťišyla s'a na rižovýj deň i na rižovýj konkurz v režiji rižovoho ďidka Paľa.

Znaly bý s'te uvaryty riskašu?

Biančyn tanec'

Pryroda mať svoji neminný zakoný. Pryšla os'in, jaka pereminya u pryrodi ľitňu zelenu farbu na žovtu, pomarančovu, červenkastu... Žývot u pryrodi s'a ale zminov fareb i cholodnišov chvíľov ne zminyv. Zvir'atka žýjuť zvýčajným sposobom, starajuť s'a o svoji malý, kotrý už prez ľito dakus povýrosly. Starajuť s'a hlavňi o to, žeby maly vse povný br'išký. Tak s'a staje, že dakoly s'a zvir'ači stežký str'ičajuť z ľudskýma.

Jak zvečera zapadať sonečko za berehý, tohdý je spravnýj čas na to, žeby s'a serný i olenic'i zo svojima malýma výbralý na pašu. Východžajuť tycho, opaterňi z ľisa, žeby ne daly o sobi znaty nykomu. V oseny jich možeme vidíty mnoho a što je interesne, nad všýtkýma dozerať oliň. Oliň – parohač jak kraľ s'a any ne pase, lem hordo dozerať na stado c'iloj svojoj fameliji. Tak východžajuť po jedno z tmavoho ľisyka na luku, jaka osvitlena išči zapadajučim sonečkom. Ne čuty any praskaňa suchých konarykiv. Kopytka choc' tverdý, ale našlapujuť tycho i opaterňi. Dakoly mus'ať preskočity potičok abo hrubýj konar', što jim pryšov do drahý. Už pomalý všýtký výšly na zelenu luku. Popasajuť travku, hevtam pidojmut holovku i posmotr'ať, što zašuchočilo kolo nych v travi, abo v povitru. Može pereleťiv ptašok, što išči ne spyť v hñizdočku. A može dajaka výplašena mýška, abo jaščurka prebibila travov. Bianka z Timonkom jich spoza oblaka babčynoj kuchňi zvedavo slídujuť. Pozerajući na serňaču rodynku, jak s'a spokijno pase, výskakujuť od radosty. Mamka zakročiť:

– Výbihnyjte na dvir, ta tam skačte i vyskajte!

Dva raz ne treba hvaryty. Ďity už suť na dvor'i. Tam zbačily vorobľiv pid jabloňov, jak sobi skačuť. Znaly s'te, že vorobli, ale aj inšý malý ptašký ne robľať kroký, ale skačuť? Bianka je z toho začudovana i začináť skakaty tak, jak vorobli. Ďidko išči robyť

dašto na dvor'i i pozoruje prytim Bianku z Timonkom:

– Ta totŷ vorobli s'a navčily Biančyn tanec', skačuť presni tak, jak naša Bianka.

Bianka pidskakuje a opakuje sobi:

– Biančyn tanec', Biančyn tanec'...

Jak Stela z Lajkov čuly i viďily, že ďity suť išči na dvor'i, takoj prybihly i skakaly vjedno z nyma. Mamka ale zanedovho pere-rušyla pidskakovaňa:

– Posmoňte, už i serný i olenic'i z oleňom i malýma olenčatamy perešly c'ilu luku, napasly s'a i išly spaty. Ta i vý raz-dva do pos-teľi, – zavelyla mamka Majka.

– Olinic'a mať oliňa, ale jak s'a zve sernyn muž?

– No predsi serňak, – pohotovo odpovidať mamka zvedavij Bianc'i.

Ďity s'a najily, pomýly i pišly do posteli. No što to? Spaty s'a ne choče. Na dvor'i išči ne je tma, a ďity majuť býty už v postely?

– Mamko, mý ne hodny zaspaly, any Bianka any ja, – povidat Timonko za obydvoch.

Ale mamka je nekompromisna:

– Už s'te s'a nabihaly dnes' až výše holový, ta spyjte už! Dam vam dobru radu jak zaspaly. Što mate najradše?

Timonko dovho ne rozdumovav:

– Ja ľubľu Pavlinčynoho psyka Elu a išči mij tablet.

– A tŷ, Bianko, što najvece ľubyš tŷ?

– Ja mam najradše mamku i tatka!

– Tak, Timonku, tý zapreš očka i budeš rachovaty: jedna Ela, dvi Elŷ, try Elŷ, abo jeden tablet, dva tabletŷ, try tabletŷ i tak daľše... Bianka bude rachovaty mamkŷ i tatkiv: jedna mamka, dvi mamkŷ, try mamkŷ, abo jeden tatko, dvomy tatkove, tr'omy tatkove.... Rachovaty budete dotohdŷ, poký ne zaspyte.

No Bianka mať jak furt poslídne slovo:

– Ja budu rachovaty Majkŷ i Mirkiv....

Mamka už nič ne povila, lem dala palec' na usta i zadžmuryla oči: Psssst!

To už Bianka z Timonkom vtychly, zaperly očka a mamka spokijni výšla z dŕiskoj izbŷ, do ktoroj už prez oblačok prychodžala pomaleňkŷ tmava nič.

Jak mož rozoznaty serňaka od oliňa?

© Марія Шмайдова
У ДІДКА НА ДВОРІ

© Видаватель: Сполок русиньских писателів Словенська, 2020
Выдрукованя: Grafotlač Prešov, s.r.o.

Перше видання
Тіраж: 300 фалатків

© Mária Šmajdová
U DEDKA NA DVORE
© Vydanatel: Spolok rusínskych spisovateľov Slovenska, 2020
Tlač: Grafotlač Prešov, s.r.o.
Prvé vydanie
Náklad: 300 kusov
Cena publikácie: 10,00 eur

ISBN 978-80-89746-06-4

